

Búvópatak

Polgári, kulturális és társadalmi havilap

2016. július – XV. évfolyam 7. szám

Ára: 560 Ft

*Nincs lágyabb, mint a víz,
mégis a köveket kivájjá:
nincs külön nála.*

Lao-ce: Az út és erény könyve,
részlet

Asszony,
asszonyság **2**
Karinthy Frigyes karcolata

Ballada a női
meztelenségről **3**
Döbrentei Kornél verse

A derék asszony
dicsérete **4**
Péntek Imre kisprózája

Terítéken **5**
*Csernák Árpád
novellája*

Zsetonra váltva **8**
*Elisabeth Bérczy
Bernström novellája*

Karinthy Frigyes
megtanul írni **16**
Rónay László karcolata

Áruba bocsátom
magam... vásznon **20**
Beszélgetés Sárközy Pállal

Haját fonó lány
Pierre-Auguste Renoir festménye

KARINTHY FRIGYES

Asszony, asszonyosság,

asszony-szállás, aknasuhatag

Már a régi görögök ismerték. A hitrege szerint egy Ádám nevű arab fedezte fel, eltérően a középkori legendáktól, mely felfedezését Schwarcz Bertholdnak tulajdonítja. Később ismét elvesztették, erre mutat a „*Cherchez la femme*”, magyarul „*Keresetek az asszonyon*” mondás, mely hosszú ideig serkentette a természettudósok kutató ösztönét. Egy időben már úgy volt, hogy megtalálták: az Archimédesz nevű görög tudós egy kádban fedezte fel, de úgy látszik, nem tudott vele megegyezésre jutni, mert kiugrott a kádból, és „*Heuréka, Heuréka*”, magyarul „*Na, jól van, elveszlek*” kiáltással kiszaladt utána az utcára, de úgy látszik, már nem érte utol. Később ugyanez a tudós a földön kívül egy pontban akarta összesűriteni; folyamodványt nyújtott be a görög sóhivatalhoz, hogy adjanak neki egy ilyen pontot, és kimozdítja a földet sarkaiból. A sóhivatalból azt írták neki, hogy az nem kunszt, mozdítson ki egy kalapskatulyát a tavaszi áruházból, amire Archimédesz már nem mert vállalkozni, nem is kapott pontot, hat a banknak.

*...csak olyanhoz megy,
aki meg tud halni érte,
és ezt előbb be is bizonyítja.*

A „*Keresd az asszonyt*” ezután még sokáig kísértett, mindenfelé keresték, könyvekben, a levegőben, a föld alatt, telefonáltak a lakására is, de nem találták otthon. Végre is Ibsen norvég kutató bukkant rá egy párizsi divatáru-kereskedésben: éppen két blúzra alkudott, és le akart alkudni öt frankot. Ama kérdésre, hogy hol volt olyan sokáig, kiderült, hogy egész nap valami Casanova nevű fiatalemberrel sétált Versailles-ban, este a cukrászdába mentek, és most váltak el éppen. Nagyon csodálkozott, hogy nem találtak rá. Két rendőr azonnal bevitte a Főirodalomba, és megkérdezték tőle, mit akar. Kijelentette, hogy szeretne lefeküdni. Ételeket adtak neki, amiket azonnal megevett; ezután néhány könyvet nyújtottak át, ezeket az ölébe vette, és simogatni kezdte a fedelüket, és meg akarta csókolni a sarkukat. Ama kérdésre, hogy mi volna a legjobb, odanyilatkozott, hogy az volna a legjobb, ha ő minél jobban érezné magát, és ebben őt valaki támogatná. Megkérdezték tőle, miért tudna élni, mire azt felelte, hogy ő csak úgy tud élni, ha valaki megcsókolja. Ama kérdésre, hogy közben, mialatt megcsókolják, miből akar élni, azt felelte, hogy hát azért ő kap kosztot és kvártélyt, amiért megcsókolják. Ama kérdésre, hogy szeretne-e mákos rétest enni, azt felelte, hogy nagyon szeretne mákos rétest enni. Erre vettek neki mákos rétest, amit gyorsan és nagy étvággal megevett, rögtön utána azonban a mákos rétes árát is kérte, és nagyon csodálkozott, hogy azt nem adják neki, mert azt már a boltosnak adják.

Hiszen, úgymond, nem a boltos ette meg a mákos rétest, hanem ő ette meg, tehát neki jár a mákos rétesnek az ára is. Ezután megkérdezték tőle, hogy kire haragszik nagyon, mire azt felelte, hogy Newtonra haragszik nagyon, mert az direkt az ő bosszantására elrendelte, hogy a bolygók központjában valami Nap nevű dolog legyen, aminek semmi értelme, és hogy a testek a földre essenek. Ama kérdésre, hogy mit lehetne ez ellen tenni, kijelentette, hogy agyonlövi azt a Newtont. Ama kérdésre, hogy honnan vesz revolvért, azt felelte, hogy majd kér attól a Newtontól három forintot. Ama kérdésre, hogy kihez megy hozzá feleségül, azt felelte, hogy csak olyanhoz megy, aki meg tud halni érte, és ezt előbb be is bizonyítja. Ama kérdésre, hogy mennyi kétszer kettő, azt felelte, hogy nem baj, de adjanak neki egy félselyem grenadin belépőt, hólfaltival és betéttel.

Ezek után az összeült esküdtszék hosszas tanácskozás után megállapította, hogy a nő rejtély. Megfejtése a jövő számban. A megfejtők között egy ingyenzobát sorsolunk ki a Schwarzer-szanatóriumban.

Henri de Toulouse-Lautrec grafikája

Döbrentei Kornél versei

Ballada a női meztelenségről

Lubickolnak benne visszafogott szilajon s önimádvá, mint a tenger, ahogyan magába veszni szokott, bőrükön szépség csillog, mint a rendjel, bársony póreség! – eme őselemmel hányszor megkísértének merészen, tárulkozván elnyelnek egészen, sikongva köszönik, ha nem vagy puha, hol van már az ostoba szemérem. A női meztelenség munkaruha.

Hordja zsenge lány vagy szorgos kokott, véle mind öröklött-szakszerűen hergel, közeg, melybe lényük tokosodott, tartalmat s formát benne férfi meglel, harmóniában az isteni tervvel, s a csupasz-őszinteségű éden túlmutat a fügefalevélen: élő kezeslábasba bújt szent csuda, tengnél érte vízen és kenyéren. A női meztelenség munkaruha.

S állig gombolja nőd, ha vágy-kopott, bár alá vérnógató bűbájt rejte el, ám a szikrát onnan el nem lopod, légy bár erőszakos, mint az úthenger, a hölgy-hús közönye lankasztó fegyver, ne matass rózsás-ajkú zsebében, engeddd, hogy a kívánás enyésszen, lásd be, ma nem lehetsz birtokló ura, várd, hogy a dologidő beérjen. A női meztelenség munkaruha.

Ajánlás

Vigyázz, ha pongyolát ölt szerényen, mely kihívón posztol az erényen, csáb-cselekvés, azért, hogy feléljen, fölkészít, hogy fellobbanj, mint a gyufa, de égjél kitarító máglya-mélyen, díszelőadásra vár s ekképpen hölgyed meztelensége gálaruha.

Ballada a női természetéről, avagy mikor igen a nem

A nő maga számára is rejtély s önmagát is meglepi, hogy mit akar, a sok ellentmondás benne megfér egy időben és kibékül csakhamar, butuskasága rút számítást takar s földad logikát, ha győz az ösztön, unja, hogy tényekkel bíbelődjön, tilt s ajz, míg kifigyel, hogy jégre vigyen, művészet, hogy a férfi jól döntsön: a dacos *nem* mikor biztató *igen*,

s hogy hangzik midőn tiltással felér. A nő választ s nem te, ösztöne radar, mert magát nem ismeri, téged mér, mint döntesz helyette, ha jól, az Pazar, ám ha rosszul, kegyetlenül elzavar, hagyja, önbizalmad összetörjön, a kudarcod magánzárkás börtön, minden felelősség tiéd, így izen, férfinép inget-gatyát fölkössön, hogy megtudja, mikor *igen* az *igen*,

és a *nem* mikor nem csupán szeszély. Titok, a hölgy meghódolni mitől akar, tán mert rajta félénk kéz keresgél, vagy kívánja: tépje húsát hímagyar s vad marok, mely melléből tejet facsar, rohamtól terülne el a földön, s az attak elég, hogy vágyat öljön, ott, hol érzés úgy kél, mint szellő vízen, tanulhat a férfi hosszú böjtön, amíg rájön, hogy a *nem* mikor *igen*.

Ajánlás

Az ember *nem* medítál örökkön, mely tettéből születik örömkönny, vesz, hol gondos, nyer hol nemtörődöm, győz, mint Napóleon, noha pöttöm, más nőt gigász ültet szerény tönkön, jobban kéne figyelnünk, én azt hiszem, hogy ne a szerencse kénye döntsön: mikor igaz a *nem* s mikor az *igen*.

Péntek Imre

A derék asszony dicsérete

A példabeszédek könyvéből

V. Erzsébetnek szeretettel

*Értéke sokkal drágább
az igazgyöngynél...
Egész életén át javát
munkálja urának...*

Nincs vége a férfiak bűvárlatának. Keresők ők, keresik az igazit, a társat, a nőt, az asszonyt, akit oldalukon tudnak éjjel-nappal. Keresik szemmel, érzelemmel, minden érzéssel. Mint a bűvárok, mélyre merülnek, kockáztatnak, mert tudják: megéri. Expedíciót szerveznek, ha kell, s erőnek erejével szakítják ki, mint egy kerítésen túlnőtt virágot. S ha egyszer meglelték, nem engedik sehova. Megvan az a pont, ahol ketőjüknek terem a gyönyör, ahol elcsitul az indulat, s megannyi fáradság halvány fénye hullik az eltakaró paplanra, ringató puha párnára.

A munka nemességét nem pótolja semmi. Ezerkarú szíveségével hálózza be a teret. A háziasság szentsége minden idegent elkábít, megnyilatkozásra bír. Belül a biztonság garan-

ciája. Kívül az áldozatosság megnyilatkozása. Eggyé fonja a különböző fonalakat, amely összeköti a szertehúzó gerjedelmeket.

Küld, ha eljön az idő, fogad, ha a megtérés kegyelme hatja át a családot. Ingadozónak tűnik, holott nem az; csak a mozgás delíriuma képez káprázatot. Hűsége különleges ékítmény, megannyi csudálója irigyen tekint át a kulcslyukon. Ki akarják tépni, nem enged. Gyökere már elérte a mélységes mély régiókat. S onnan hozza elő a nemes nedűket, amelyeket fel kell hajtani, de tüstént! Mert az ünnepet csempészi be a legnehezebb pillanatokba. És felrepülnek a léggömbök, s házi áldást burukkolnak a betévedő galambok. Mindez a túlradó ceremónia találkozik az Úr tekintetével, azzal a biztatással, aminek nem lehet ellenállni acélfallal sem. Akkor sem, ha „csalóka a báj, mulandó a szépség”. A szépség dimenziói már – mint keret – bearanyozzák az egyszeriséget. A félelem árnyékai egyre szűkebb gerezdet vágnak ki a sarjasztó semmisségből. S ami lehull, az sem vész el. Az örökké lebeg ég és föld között. Az Urat félő asszony bűvészmutatványa ez. Ezért tartozunk neki mindannyian el nem keserülő háládatossággal.

Alvó nő – Renoir festménye

CSERNÁK ÁRPÁD

Terítéken

Nem gondolta, hogy ez a nap megoldást hoz. Miért hozna pont ez a nap megoldást, ha nem hozott az előző többszáz sem...? Pedig ő annyi mindennel próbálkozott és annyiféleképpen... Sokat utazott külföldre, kiállítások megnyitójára járt, színházba, moziba... sőt, futballmeccsre is elment, bár soha nem érdekelte a foci, de egyik barátjánője ezt tanácsolta, akit szintén nem érdekelt a foci, de egyszer elment egy meccsre, ott megtetszett neki az egyik játékos, elkezdett feltűnően és szenvedélyesen drukkolni a csapatának, a mérkőzés után megismerkedtek, nagy szerelem lett belőle, és azóta is boldog házasságban élnek... Nem, neki ez sem sikerült. Nem lett szimpatikus egyik játékos sem, a lelátókon trágárságokat ordítottak, petárdákat robbantottak, sört ittak, és teleköpdösték a környéket szotyolahéjjal..., meg sem várta a meccs végét...

És, persze dolgozott... rengeteget, szenvedéllyel dolgozott, sokan úgy tartották: munkába menekül... pedig ő szeretett, szeret dolgozni, szakmai sikerei voltak, állandóan emberek között mozgott, de nem lelt új társra... Pedig tudta: „megoldást” csak ez hozhatna...

Sok mindent megpróbált. Amióta egyedül él, az egész élete próbálkozások, kísérletek sorozata, de orvoshoz, pszichológushoz nem volt hajlandó elmenni... Nem, nem, ő nem beteg..., és mit tudna neki mondani, javasolni bármilyen orvos olyat, amit ő ne tudna? Úgyis átlátna rajtuk, kiismerne, ismeri okoskodó, ócska kis praktikáikat, trükkjeiket... persze, úgy tesznek mintha tudnák a megoldást, mintha náluk lenne a bölcsék köve, de valójában semmit sem tudnak, sőtétben botorkálnak...

Most vasárnap volt és kánikula. Szabadnap és tűző nap-sütés. Már régen kacérokodott azzal a gondolattal, hogy egyszer elmegy egy nudista strandra... de fürdőben, uszodában, fürdőruhás strandon sem volt több mint egy éve... Ilyen helyekre ő nem szokott egyedül menni... Éppen itt az ideje! Most jött el ennek a kísérletnek a napja. Szépen összecsomagolt, beült a kocsijába és elindult... de megoldást nem várt ettől a naptól sem... Hónapok óta mást sem csinállok, mint felkínálom magam, hát akkor tessék! Most pőrén megmutatom minden testrészem, ahogy eddig csak nagyon kivételes alkalmakkor..., bujtogatta magát útközben.

Gondosan kikeresett egy szép, zöld gyepes részt szinte a strand mértani közepén, leterítette a napozószivacsot, vadonatúj volt, patyolattiszta és kék virágos, nagy sárga frottírtörülközöt terített rá, kék sporttáskájából kivett még fésűt, napozókrémet és két szép piros almát, aztán kilépett csinos vászonszandáljából, a sárga törülköző közepére lépett, és lassan vetkőzni kezdett. Testhezálló, piros ruha volt rajta, hatalmas fehér virágokkal... Finom csípő- és derékringásokkal egyre följebb és följebb tornázta testén a ruhát, aztán egy ügyes, de kissé lomha mozdulattal áthúzta a vállán, szőke fején... A ruhát szépen összehajtogatta, és a megüresedett sportszatyorba tette. Melltartó nem volt rajta, asszonyos, szép, tömör keblei előre lódtak, ő ösztönösen megfogta

egyik mellét és körülnézett... Valójában el akarta takarni a mellbimbóit, de aztán rájött, hogy ennek itt semmi értelme, nem figyel rá senki, és itt mindenki meztelen... elengedte. Viszont kivett a táskából egy napszemüveget és fölvette... Úgy gondolta, így jobban elleplezi magát, ha esetleg ismerőssel találkozna, nem ismeri föl... aztán rájött, ennek sincs itt semmi jelentősége, hiszen akkor az a másik is itt van... Mindegy, mégiscsak jobb így, gondolta, és magán hagyta a napszemüveget. Már csak a hófehér bugyi volt hátra. Állva kezdte el letolni formás faráról, aztán meggondolta magát, körülnézett, leült, és így fejezte be a műveletet. A bugyit is a sportszatyorba tette, ő pedig hanyatt dőlt. Nyújtott lábakkal feküdt, karjait is kinyújtva tartotta testének két oldalán. Így feküdt mozdulatlanul, szinte dermedten néhány percig...

Pompás, érett, negyvenes női test. Feszés bőr, arányos, szép formák, cseppet sem kövér, de nem is sovány. Asszonyos, kívánatos, mondhatnánk: renoiri... Zöld gyep, ragyogó kék ég, tűző nap-sütés...

*...asszonyos, szép, tömör keblei
előrelódtak, ő ösztönösen megfogta
egyik mellét és körülnézett...*

Kis idő múltán lazít a testtartásán, egyik lábát felhúzza, fejét megemeli, körbenéz..., aztán visszaejtí a fejét... Felül, néz maga elé, aztán a napozókrém után nyúl, lecsavarja a tégely tetejét, kis fehér krémpamacsokat tesz a hasára, a combjaira, a mellére, visszacsavarja a tégely tetejét, és lassan szétkeni testén a krémet, kissé fölbátorodik, és a melleit masszírozgatva dörzsöli a bőrébe, combjait széttárja, bekeni ott is, a legfehérebb belső részeket, ezüstösen fénylik ágyékában a fanszőrzet. Ismét lefekszik, most már sokkal kényelmesebb pózban, mindkét lábát felhúzza, egyik karját a nyaka alá téve, másikat a hasán nyugtatva..., ezzel a kezével néha, tétova mozdulattal a combjait cirógatja... fektében is forgatja a fejét, hol jobbra, hol balra néz, néha módosít egy keveset a testtartásán, szép farát illesztgeti a sárga frottírtörülközőn, egyik lábát kinyújtja, majd felhúzza, és a másikat nyújtja ki, oldalára fordul..., aztán felül, ezüstsínű kiskést vesz elő a táskájából, és hámozni kezdi az egyik almát... a héj hosszú, színes spiráljait összegyűjti egy helyen, a napozószivacs mellett, a fűben, négyfelé vágja az almát, ügyes, gyakorlott mozdulattal kivágja a magház negyedeit, és azokat is a héjak mellé teszi, kicsit még igazít a hulladék kupacon, közben, észre sem veszi, egyik combja oldalra fordul, és tisztán kirajzolódnak a szőke szőrzet alatt húsos szeméremajkai... körbenéz, látja, hogy pontosan szemben vele egy középkorú férfi hasal, visszahúzza a combját, és szép sorban ajkai közé helyezi az alma fehér girizdjeit... ropognak az ízes falatok a formás ajkak, az ápolt fogsorok között... Miután megette az

almát, egyik markába gyűjti az almahéj és a magház roncsainak kupacát, körülnéz, feláll, elindul a legközelebbi szeméttartó felé, ahogy lép, szépen moccan combjai fölött formás fara, enyhén ringanak súlyos keblei, felhajtja a szeméttartó fedelét, és beledobja a hulladékot, két kezét finoman összedörzsöli, körülnéz, megigazítja napszemüvegét, megnyalja a szája szélét és elindul a kút felé..., lassan megy, kezdi élvezni, hogy meztelenül lépked, hogy csupasz talpát simogatják a fűszálak, megnyomja az ivókút nyomógombját, először leöblíti kezét a nagy erővel zúduló vízszugárban, aztán lehajol és tenyerét a szájához tartva iszik..., kiegyenesedik, szája körül, keblén, hasán, mint apró gyöngyök, fénylenek a vízcseppek..., körülnéz, vizes kezével a haját igazgatja, kilép a fák árnyékából és elindul a móló felé... A gypsözöngyeg kavicsos útban folytatódik a tó partján, meztelen talpaival már az apró kavicsokon lépked. Kis híd vezet a kör alakú mólóra, a deszkapallón recés gumiszőnyeg, ami ilyenkor, a tűző napsütésben átforrósodik... Rálép a gumiszőnyegre, néhány lépést tesz, aztán visszafordul. Égeti talpát a forró gumi. Visszamegy a helyére, lehajol, kék strandpapucst vesz elő a strandszatyorból, belebújik, elindul, pár lépés után visszafordul, magához veszi még a sárga frottírtörülközőt és a napozókrémet, újra elindul... Most már kék strandpapucsos lába lépked a hematitszürke gumiszőnyegen, a két furcsa anyag találkozása minden lépésnél cuppanó, nyiszorgó hangot hallat. Amikor

a mólóra ér, látja, hogy körben meztelen emberek fekszenek, ülnek, álldogálnak a legkülönbözőbb pózokban, szőrtelenített nemiszervekkel..., kissé megtorpan, aztán megy tovább, egészen a lejáratiig, a kis lépcsőig, ahol bele lehet menni a vízbe. A fehérre festett vaskorlátára teríti a törülközőjét, kilép a papucsából, leteszi mellé a napozókrém tégelyét, kicsit áll a korlátára támaszkodva, nézi a vizet, a nádast, a szemközti hegyeket, a fürdőzőket, aztán rálép a lépcső legfelső fokára, lépked lefelé..., a negyedik lépcsőfok már víz alatt van, kissé moszatos, zöld, nyálkás, csúszós, óvatosan rálép, egyik lábfejjével kis félkörívet húz a tó vizében, érzi, hogy hűvös, de kellemes, lejjebb merészkedik, kapaszkodik a korlátba, talpával megkeresi a tó iszapos alját, aztán lelép az utolsó lépcsőfokról is. Combközépig ér a víz. Néhány lépés után eléri a nemiszervét, felszisszen, kis vizet lögyből a csípőjére, hasára, mellére, aztán egy hirtelen guggoló mozdulattal megmerítkezik derékig. Most már nem érzi hidegnek a vizet, bátrabban lépked... Opálos fényben tündököl a tó, az ég. Amikor a víz a melléig ér, elmerül benne nyakig, és úszni kezd... Valaha jó úszónak számított, kislánykorában még edzésekre is járt. Most élvezzi, ahogy a víz körbemossa, simogatja meztelen testét, eljut annak minden zugába... Húszegynéhány tempó után le akar állni a tó aljára, meglepődve érzékeli, hogy már nem ér le a lába, viszont hínárok karmolgatják..., rossz érzése támad, gyorsan megfordul, és úszik a part felé... Most már látja, hogy

Akt tengerparton – Vaszary János pasztellképe

bóják jelzik a víz mélységét. Amikor elhagyja a harmadik bóját, lelép a tó aljára. A sima iszapot élvezi, de ha kagylókat vagy hínárt érzékel a talpával, megborzong, különösen, ha a hínár magasra nőtt, és a combjait, ágyékát karmolássza, ezeket a helyeket igyekeznek minél előbb elhagyni, kikerülni...

Eddig kissé távolabb ment, úszott a többi embertől, aztán rájön, hogy a lejárattal szemközti sávban, ahol a legtöbb ember közlekedik, a „főcsapáson” selymesen iszapos a talaj. Ő is ezen az úton megy vissza a mólóig. A törülközővel leitatja a vizet a hátáról, melléről..., körbenéz, a szemközti korlátnak dőlve két meztelen férfi ácsorog, belebújik a papucsába, felemeli a tégelyt, meglát egy viszonylag tágas üres helyet, odamegy, leteríti a törülközőt, kilép a papucsából, leteszi mellé a tégelyt, lefekszik a törülközőre, otthonosan fészkelődik, igazgatja a farát, lábait most már enyhe terpeszben nyújtja ki, két karját a teste két oldalán pihenteti, aztán egyik kezét a hasára teszi, egyik lábát felhúzza, aztán a másikat is, érzi, ahogy perzseli ágyékát a nap...

...nézi a vizet, a nádast, a szemközti hegyeket, a fürdőzőket, aztán rálép a lépcső legfelső fokára, lépked lefelé...

Felül, szinte kábult, kicsit megrázza a fejét, jobb kezével szőke haját igazgatja, közben nézelődik... oldalra fordul, a tégelyért nyúl, lecsavarja a tetejét, két lába között a törülközőre teszi, belenyúl, fehér krémpamacsokat tesz a mellére, a hasára, a combjaira, körkörös mozdulatokkal piruló bőrébe dörzsöli a krémet, újra a tégelybe nyúl, nagy fehér krémpamacsot tesz a kezére, föláll, kissé oldalra, a tó felé fordul, közben a krémet a vállára, a fenekére keni, kis terpeszben áll, formás tomporát krémezi, masszírozza, szinte észrevétlen mozdulattal a két félteke közé nyúl, ott is bekrémezi, aztán ismét leül, visszacsavarja a tégely tetejét, a tégelyt maga mellé teszi, visszafekszik, ezúttal hasra, arccal a tó felé fordulva, felkönyököl, nézi a vizet, a szemközti hegyeket, a fürdőzőket,

aztán a fejét is leteszi a törülközőre, egyik karját behajlítva a homloka alá, másikat kifordítva a teste mellé helyezi, igazgatja a farát, combjait egy kicsit még távolabb rakja, pompás, mandula alakú nemiszervét égeti a nap...

Tíz percig szinte teljesen csend van, addig így fekszik, csaknem áhítattal, aztán ricsajos, ittas társaság érkezik a mólóra, dübörögnek a deszkák, inog, rezeg a móló, rossz poénok, erőltetett harsány nevetések, beszéd helyett ordítás... Feláll, belebújik a papucsába, felveszi a tégelyt és a törülközőt... az egyik handabandázó nagydarab, szőrös, pocakos alak zokniban és átizzadt atlétatrikóban pózol, egyébként meztelenül, a többiek nagyon viccesnek találják, hatalmasakat nevetnek..., ő szinte menekül, sietve lépked nyiszorgó strandpapucsával a forró gumiszőnyegen, aztán néhány lépés a kavicsos úton, majd keresztülvágva a füves térségen visszatér eredeti helyére, a strand mértani középpontjába. A virágos napozószivacs és a kék sporttáska már árnyékban van, a napozószivacsra teríti sárga frottírtörülközőjét, a tégelyt a táskájába ejti, leül, kezébe veszi az almát, nézegeti, végigsimítja, aztán azt is a táskába dobja. Hanyatt fekszik, csaknem hanyatt vágja magát, szinte fáradtan, már nem felkínálkozóan, még csak nem is megadóan, hanem inkább úgy, mint amikor valaki valamit fölrad. Két lába kinyújtva, két karja kinyújtva, szeme behúnyva, így fekszik mozdulatlanul naplementéig... közben elalszik... visszatérő álmát álmodja: otthon van, csöngetnek, ő sietve ajtót nyit... nincs ott senki... Fölriad, felül, körülnéz... látja, hogy már csak néhányan vannak... távolabb... Lassan csomagolni kezd. Az alma és a tégely után elteszi a fésűjét is, bugyiját és ruháját kiveszi a táskájából, a törülközőre dobja, kicsit vár, aztán lassan feláll, föl húzza csinos kis fehér bugyiját, aztán fehér virágos, piros ruhájába bújik... aztán ismét leül, kislányosan, maga alá húzott lábakkal, maga elé néz...

Körülbelül fél órát ül még így, aztán föláll, mintha lassított felvételen: összehajtogatja a sárga frottírtörülközőt, beteszi a kék sporttáskába, csinos vászonszandáljába bújik, összetekeri hengeralakúra a virágmintás napozószivacsot, behúzza a sporttáska cipzárját, aztán lassan, nagyon lassan lépked a fűvön, a fák árnyékában... elindul a kijárat felé...

Bátai Tibor

Párbeszéd kérdő módban

(Amit a férfi kérdez)

Hervadhatatlan ki tarthat virágot kezében?
Ki őrizheti meg a pillanatot, múlhatatlan?
Tenyerében a tenger hullámzását, ki?
Égrelobogást a gyertyalángban is, ki?
Léptek neszére várakozást legbensőbb termeiben, ki?
És tisztának a tisztát, vajon ki?
Örök zenitjére ki szögezheti a Napot?
Éj múltán csillagot ki marasztalhat?
Ki indul, föladvá harcállásait,
Elfoglalni a folytonos változást
És nem sejtett emlékeit, szerelmem, tebenned,
És visszatekintve az időben, ki tudhat majd
Mindenkor egyetlen asszonyának téged?

(Amit az asszony kérdez)

Kinek a kezében lehetek virág, hervadhatatlan?
Múlhatatlannak kibem őrizhetem meg pillanatom?
Hullámzásomat, akár a tenger, kinek a tenyerében?
A gyertyalángban is föllobogásom, kiében?
Lépteim neszt kinek a legbensőbb termeiben?
Tisztaságomat tisztának kinek a szemében?
Kire nézhetek Napként örök zenitemről?
Éj múltán is, csillaga gyanánt, kire?
Ki fogadja el, föladvá harcállásait
Folytonos változásom, és ki ismer
Nem sejtett emlékeire bennem?
S visszatekintve az időben, ki
Egyetlen asszonyának tudhatom magam?

ELISABETH BÉRCZY BERNSTRÖM

Zsetonra váltva

Kezdetben még nyert is. Aztán csak vesztem az uram. Emlékezetes este lett belőle. Sokáig emlékezetes. Majd hittem, már a hajótörés után, hogy egyszer csak elmerül, odavész. Vagy, hogy darabokra töri a hullám. Azt az estét... Most meg, hol is látom viszont, ha nem az emlékezés partján. Kivetetlen...

Tablónak nevezett valami lefektetve a hosszúkás alacsony asztalon. Rajta mértani rendben a számok. Két kis rombusz-idom rajzolata is. És mindegyre, egymást váltva: a PIROS és a FEKETE. Az asszonyi szív meghitt szín-ismerősei. S a szópár. Külön rubrikákban, oly feledhetetlenül: PAIR-IMPAIR. Páros, páratlan. A kiolvasó, a gyerekkorból: te kinn, ő benn...

A rulettkerék a tábló fejénél, ahol a nulla is áll. Oldalnézetből fatálinkónak hat, kívül zománcos feketére festve. Kétséget kizáróan: az ördög tulajdon edénye. Utazások alatt használt rulett ez. A másával már találkoztam vonaton, úton Francistownból Bulawayóba, a volt Rhodéziába. Ott a Whitestone School nevű tanintézetben voltak a gyermekeim. Látásukra mentem. A gyarmatkorabeli kupék egyikében volt első osztály, egy szélesebb kabin, ahol a luxus nem ismer határt. Elefántcsont intarziás ébenfa asztalon ugyanezek a kellékek... Itt szerényebbek a körülmények. A játék heve ugyanolyan. Teljesen beletemetkezve a két idegen fehér férfi – nevezem őket aranyásóknak? – és az uram.

A Baktéritótól északra mindez. 19. déli szélesség és 21. hosszúsági fok. Bort isznak, fehér dél-afrikai bort, ásványvízzel vegyítve. Kínálnak engem is, de nálam, ugye, más a lépték. Győzködnek is, hogy szálljak csak be a játékba..., bátran, merthogy a szépet pártolja a szerencse. Nem értik, hogy én pedig nem kérek sem játékból, sem jött-ment szerencséből. Legkevésbé olyan játékból nem, amelyen csak veszíthetek. Mondom, nagyon is tudatos célzással..., mert érzékelem, hogy mégiscsak felkavartam valamit a férfi-fantáziákban, márhogy ezeknél az aranyásóknál, amikor ruha nélkül fürödtem, én, a harmincas éveiben járó, nemcsak attraktívna hittem, de annak is tartott nő. Az ő csoda úszómedencéjünkben. Mi több: a szemük láttára!

És a konyhapénzből a megtakarításom itt meddig tartana? – A kérdést magyarul teszem fel, kicsit később, és már odabent, az uramnak. Hadd csípjem meg őt is, ha már úton vagyok a fullánkjaimmel. Merthogy ő, a tartomány főorvosa, maga az egészségügy, a kihelyezett magas minisztérium, rulettten játszik, a Kalahári-sivatagban! S már látom, hogy nemcsak nyer, veszít is...

De lehet-e még valószínűtlenebb valami, mint ez a végtelen pusztaság szélére, Isten háta mögé idecipelt, napelemmel, de még áramszolgáltató generátorral is ellátott lakókocsi? Itt zajlik hát...

A lakókocsi jobb oldalán, a bejáratnál, egy széltében nyitott elősátor áll. Bent a kocsiban mindjárt balra egy beépített asztalka adóvevő rádiókészülékkel, előtte egy fehér műanyag szék. Jobbra a konyhapad, szemben két keskeny szekrényféle. Köztük a pár lépésnyi folyosó. Az elülő, nagyobbik térben

középpütt áll az az alacsony, hosszúkás asztal. Két oldalt és a szemben levő ablak alatt fut az U alakú priccs. Hangszórók árasztják Johann Strauss keringőjét: *A kék Dunánál...*

Fogom a műanyag széket és viszem az asztal szabad végéhez, magamnak, mert ők már ülnek. Megvárattam őket. Elmerengtem kicsinyt, künn a leszálló, fűszercserjéktől szagos estében... A priccsen, tőlem balra, az uram, jobbra az Amerikából jött aranyásó. Míg az ablaknál, az U betű alján ül a másik. Linz mellől való. Osztrák. Ő a krupié, a bankos is egyben. Az asztalon a tábló és az ördög edénykéje: a rulettkerék. A krupié keze ügyében az, de mindhármójuk beleláthat. Láthatja, mi is fő benne, éppen neki.

A táblót és az asztal szélét pásztázom szememmel; ott tornyosulnak a zsetonoszlopok. Az uramé a kék szín. Szinte hihetetlen, hogy éppen az a kék, melyet hordtam, mikor először találkoztunk. Húsz éve sincs. Most is egy kék, könnyű, áttetsző valamiben vagyok. A női kellem és az asszonyi teltség színrevitelével kísérlem meg hűteni a kedélyeket. Vagy fűtöm őket inkább? Bogozzam már ki...

Még alkonyat se volt, mikor elkezdődött, és öreg este lett vagy már éjszaka is, amikor igazán rossz irányt vett ez a történet.

Arra nagyon emlékszem, hogy Dél Keresztje tekint le rám a csillagos égről. És hogy menekít az uram... Okolhatom az uramat, de főleg magamat... Nem is kicsit...

Busmanok élnek erre többnyire még mindig vadászó és gyűjtögető életmódot folytatva. Herérók kis számban.

De hogyan is lesz a történekekből történet?

A félévre előre rögzített úttervet követve, nemcsak napra pontosan, de egy nappal korábban érkezünk meg az egészségügyi állomásra. Saját terepjárórkon érkezünk, mely amúgy kizárólag magánhasználatra van. Az urammal alig tudok értekezni. Gondolatait lefoglalja a holnapi nap. Újfent vizsgázik az egészségügy. Alapellátásból. Mondja. Szervezésből, főképp. Teszi hozzá.

A kocsiközépső részében megint csak átfutja, hogy velünk van-e „minden”? Az orvostáskája. Külön-külön csomagolva a sterilizált műszerek. Foghúzásra is. Egy kicsi mikroszkóp. S velünk a patika: a nagy gyógyszeres láda. És: víz...

Indul a település jóléti tisztjét felkeresni, aki közalkalmazott, és itt él az állomáson... Értelmes leányzó, már tolmácsolt is az uramnak. Alapfokon ad tanácsot az embereknek, bajban, betegségben. Buzdít az egészségre. Elsősegélyt nyújt. Gyógyszerek is vannak rábízva...

Megnyugodva tér meg. Még a csillagok is érdeklik. A tábor-tüzet már meggyújtottam. Tapasztalom később, hogy túl korai volt, mert az éjt nem élte túl...

Mire leérünk a településre, az ápolónővér is megjött. Hajnalban indulhatott sofőrjével az anyaklinikáról, az Okavangodelta pereméről. Vele a korábban kiképzéselt oltóanyag a védőoltásokra; hűtőtáskákban. És még egy fekete kisasszony, segédkezni.

Majd tíz óra tájban befut az uram szolgálati kocsija, az is a sofőrrel és egy egészségügyi tiszttel a tartomány székhelyéről, Maunból. Megrakodva étolajjal és kukoricaliszttel, zsákokban. *Gift of the American people.* Az aszálytól sújtottak megsegítésére. S ahogy majd a szükség diktálja: visszafelé kórházi ellátást igénylő beteg, netán egy szülés előtt álló kismama lesz a kocsu utasa.

Egy állomáshely. És tényleg gyűlnek, várakoznak a népek. Felnőttek, gyermekek...

Füüdözö nő – Renoir festménye

A Kalahári-sivatag északnyugati része ez, a namíbiai határtól nem is olyan messze. Január eleje van és nyár. Az esős évszak, de hogy most jó pár napja nem esett, elviselhető a harminc fokos meleg is. Úgy ezerkétszáz méter magasságban volnánk a tenger szintje felett. Reggel kiadós a harmat, de miután feljött a Nap, egy szem pára sincs a levegőben.

Busmanok élnek erre – a „szan”-nép – többnyire még mindig vadászó és gyűjtögető életmódot folytatva. Hererók kis számban. Tehéncsordákkal és gyönyörűen öltözött asszonyokkal. Legkevesebben a batawánák vannak az államalkotó fekete törzsből. A tanító közülük való.

Az iskola téglapületét foglaljuk el. Mert alkalmasabb földél, ha akarnánk sem hajolhatna fölénk. Kunyhók állnak köröskörül, bár elég hézagosan; sárból a fal, fű vagy pálmalevél a tető. Sokakon függ pokróc vagy zsák az ajtó helyén. Körben tüskés akácágak: kerítésnek.

Mindenki teszi a dolgát. Most láthatom az uramat. Annyira otthon van ebben a távoli, kopott iskolateremben, a lavorral és a vizes kancsóval a kézmosáshoz, mintha ott fenn lenne Északon, a tiszta, jól felszerelt orvosi rendelőkben, kórházak szomszédságában. Feladat jut nekem is.

Az iskola előterében pár felnőtt akác. Árnyékukban mérem és jegyzem a busman és hereró gyermekek súlyát az éhezés tüneteire figyelve. Fő teendőm az étolaj és kukoricaliszt szétosztása. Az olajat, a lisztet az anyák kapják, kicsit jutalomként, merthogy jöttek ellenőrizni a terhességüket, vagy mert porontyaikat hozták védőoltásra. De osztom én szélesebb körben is... a betegeknek. Mert itt valóban nélkülöznek az emberek. Az ismétlődő aszály ostorcsapásait látni még a tájon is. Egyszerűen ki-kimarad az eső vagy eláll, mielőtt igazából rákezdene.

Délután négyre készen is vagyunk. Az uram még a nővérral beszél. Én kezdek magunkra gondolni. Merthogy maradunk éjszakára. Egy közeli barlangba akar az uram bekukkantani. Ő mondja: bekukkantani! Két busman férfi megy vele. Már készítik a fáklyákat. Erről jut eszembe, hogy nekem meg tűzrevalót kell gyűjtetnem a néppel a táborfüzünkhöz. És bár eső nem lóg a levegőben, jó, hogy áll a sátrunk. Étek? A hűtőtáskában sajt, némi szalámi, kávépor, és még egy üveg vörösbör, valahol, egy kosár alján.

De közbejön, mint mindig, valami.

Az osztrák aranyásó jön egy zulu férfivel. Egy vendégmunkás Dél-Afrikából. Náluk van alkalmazásban. Egy fájós fog. Gyulladt is, mert dagadtnak hat az arc jobb alulso fele. Kiterjedt kariesz a zápfogban tályogképződéssel. Penicillin és extrakció... a javallatom – mondja az uram a vizsgálat után, és hozzáteszi: én csak orvos vagyok.

A beteg azért is, az ő segítségét kéri. Morénának szólítja az uramat. (De Istenhez is folyamodhatott, mert *Moréna Fenséget* jelent.) Én asszisztálok. Először az életemben – egy foghúzásnál. A mosolyommal kezdem.

Egy penicillininjekció a farba. Ezt még a nővér adja be, míg az uram a fogászati dolgokat készíti elő. Majd érzéstelenít. Kis idő teltével a húzás...

Tartom a fiatal fekete férfi fejét mögötte állva, ahogy ül egy egyszerű támlás széken. Időbe telik a beteg fog kiszabadítása az erős állkapocs csontozatából. Hogy hathatósabb legyen a támasz, a rövide nyírt göndörhajzatú fejet szorosan magamhoz húzom. Hátha nyugtatja is szegényt a telt női mell, a vékony ruhaanyag alatt. Mert szenved... A végén az uram

még penicillint adat ki a nővérrel tablettákban és fájdalomcsillapítót. Mellé a tanácsait...

Ekkor jön a fordulat, ami mindent megváltoztat.

Az osztrák aranyásó meghív bennünket, engem és az uramat az ő táborhelyére, mely egy kis dombocskán fekszik, ide közel. Tulajdonképpen ő a helytartó, amerikai kollégája csak szakmai eszmecsereére van itt. Egy felütött sátor is volna számunkra éjszakára, ha elfogadnánk, és az úszómedence is a rendelkezésünkre áll. Csak azt ne mondta volna: *úszómedence!* Merthogy nyár van! Nekem hirtelen olyan fürödhetnékem támad. Mondom az uramnak. – Fürdőruhád meg nincs. – Válaszolja. De lemond a barlangról a kedvemért.

S már ott is volnánk: Eldorádóban! (Az uram elnevezése a helyre.)

Geológiai felméréseket végeznek a területen. A kutatást végző két aranyásó, harmincöt-negyven év körüli diplomázott geológus. Egy nagy nemzetközi társaság áll mögöttük. Hogy melyik is, azt az uram most árulja el nekem először. (Akkor hát ő tud minderről. Hogy maradhatott ez előttem titokban?)

*Most a zuhany alá, és fel a létrán,
Még egyensúlyozok egy darabot a faágon,
és zsupsz, bele a kékellő vízbe.*

Engem most mindennél jobban érdekel az úszómedence. A víz! A település mélyfúrású kútjának vizét használják itt fenn is, de külön víztornyuk van. A felállított nagy kerek műanyag medence pedig pazar látvány. Középről enyhe klórszag árad belőle. Lehet akár két méter magas is. Előtte zuhany. Fölé egy majomkenyérfa vastag ága nyúlik. A fa törzséhez egy tákolt létra van támasztva. Csak nézem.

Egy tovasiető afrikai szolgálólány, kérésemre, megmutatja azt a bizonyos félreeső helyet is. Akácserjék közt van felállítva. Egy machetével megtisztított keskeny és kissé kanyargós folyosó vezet hozzá. Akácrudakból a váz, gyékényből a falak. Egy hullámos műanyag lemez teszi a fedelét. Ajtaja nincs, de vakító fehér bakelit az ülőkéje. Ragyog a tisztaságtól. A fertőtlenítő mész friss szaga csap meg.

Itt pipilni, s nem a bush-ban (a vadonban), talán egy orosz-lán közelében leguggolva, a kettő közötti különbséget férfi-személy meg nem értheti.

A nyílt tűzön hús sült. Ki vigyázza? Mégis egy boy? Mert az urak ülnek és beszélgetnek. Csak megkérdem az uramat, félrehívom: ugyan ellenére van-e, ha én meztelenül fürdök? Hisz ruhában is látni belőlem, amit férfi csak látni akar... – A kérdést átveszem megfontolásra – mondja az uram. – Őfelsége szólott? – kérdezem. De én nem várhatok holnapig!

A vetkőzés megvan néhány mozdulatból. Most a zuhany alá, és fel a létrán. Még egyensúlyozok egy darabot a faágon, és zsupsz, bele a kékellő vízbe. Milyen isteni!... Egy törülköző vár a létránál. Éhes is lettem. A víz teheti. Meg az, hogy reggel óta csak két banánt és egy almát ettem, míg az uram köleskását a tanítóval. Ezek itt pedig sütik a húst! Marhából van vagy valamely vadnak a húsa? És van már, ami meg is sült? Törülközőm és szedem magamra a felölteni valóm. Lábamra a piros szegedi papucsom.

Egy kis igazítás még magamon – hajkefe, parfüm, tükrös tokocskájában a rúzs, mind itt a kis busman-tarisznyamban

– és megyek át a tűzhelyhez. Biztat is valaki: tessék, szolgálja csak ki magát, nagysád! Your ladyship! Van hozzá kenyér is! (A boy az, aki szól és biztat. Láthatatlanná tette magát és vigyázta a húst. Munkája végeztén, hallom, útjára engedik.) Inni pedig vizet innék, csipet borral vegyítve. Ich bitte! – kérem az osztrákokot.

Sötétedik. Fények gyulladnak ki nem várt helyeken. Még az árnyékszékhez vezető akácós folyosón is.

A lakókocsiban pedig pörögni kezd a rulett. Johann Strauss muzsikája és a rulettgolyó koppanása, majd futása a forgással szemben... Ma is a fülemben.

Pénztárcák nyílnak. Az uramnál csukódik is be. Végleg. Mert üres. Minden bankjegye ráment az első zsetonkötegre. (Kék színben – ő kérte a kéket! – tíz darab húszas oszlopot vett át. Sok pénz már az is.) Olykor felmerült bennem a kérdés, hogy milyen időpontban, és miért is fordult oly csúfos vesztesre a nagyon is biztató kezdet? Ha tudnám a választ! Hosszasan: bővivel, egyszerre csak fogytán, majd hűjával van előtte a zseton.

– Akkor most mi következik? – kérdem.

Az aranyásók közt mintha titkos értekezés zajlana. Szemük villan. Ajkuk mozdul, de hang nélkül. Majd az osztrák krupié öt oszlop zsetonnal szolgál az uramnak. Kékben.

Felfigyelek, mert mintha ünnepélyesebb lenne már mozdulatában is az osztrák. Ahogy a golyót dobja, és szólít a tét megtételére. Az uram magas tétet jelent. Egyszerűt: FEKETE. Dupla vagy semmi. És mind. És jelöli. A krupié: kérem a tétet!

Lassul, megáll a golyó egy piros számjegyen. Nem láthatom, hisz távol van tőlem – csak hallom a szót: PIROS...

– A ruhád – mondja az uram.

– Mit nem mondasz? Te nagy Ég! Nem akarom felfogni. Hogy a rajtam levő ruha: zálog, egy már veszített tételre! Az amerikai férfi ármánya volna? Emlékszem, az ő szeme lett poros, amikor fürdőztem.

– Vetköznél akkor, kedves? – Aki erre kér, az az én hites uram! Foga összeszorítva, és hogy sajnálja, és hogy szeret... meg, hogy még visszanyeri! A gyomrában érzi, hogy ez az ő estje...

Szó nélkül nyitom a ruhám, és csak leejtem a lábamhoz. Melltartót éppen nem hordok.

– És ezt is le? Itt, alatt – és mutatok a csipkézett kis fekete selyemnadrágra. Rajta a szokványos és utánpótolt parfümcsepp – az is francia, mely, mintha csak azért is, most küldi szét igazán az illatát.

Egy arcizmom sem rándul.

– Megtarthatja – mondja az osztrák németül és magázó formában. Kissé rekedten. Suttogva mondom: Danke! – a magázásért! Azért, mintha meglennének szeppenve egy kicsit. Férfiak.

Aggódóm-e? Nem is tudom. De oly szívesen lennék távolabb ettől a hímfalkától. Felállok, indulok hátra a bejárathoz. Most a tekintetek a hátsó felelem. Vagy csak képzelem? Három-négy apró lépés, nem több... Mégsem megyek ki. (Miért is nem?) Megfordulok és még álldogálok piros papucsomban...

Az amerikai már hozza a műanyag széket és az ásványvízzel halványított boromat. Megköszönöm. Arccal feljűk ülök le, egymásravezett lábakkal. Köztem és köztük a keskeny folyosó. Félig lehunyom a szemem – redőnynek a pillantások ellen. Hallom Strauss keringőjét: *A két Dunánál*. Hányadszorra

is ma este! Mégis: most hűsnek érződik. Mint egyszer a Szent-endrei-szigetnél a folyó...

Az uram még egy hitelt kér. Hogyan?! Reám? A feleségére! Isten, aki vagy, bocsáss meg neki! – mert megőrült, mormolom. Tíz oszlopban a zseton. Az kétszázat tesz ki, nem? – nem tudok már számolni sem...

A krupié még ünnepélyesebb. A rulett pördül. Most a golyó koppanása. Hosszú dobás.

Faites vos jeux!

S újból, magas tétet mond be az uram. Villámgyorsan mondja: PÁRATLAN. És kétszáz! Dupla vagy semmi! Ha most nyer, visszafizetheti az adósságát. És ha nem?...

A golyó már mintha küszködne a sodrás ellen, mielőtt a helyére huppanna. Hátha már túl későn, abban reménykedem. De csak most jön a *Rien ne va plus!* – a krupietől.

Egész én, zsetonra váltva!... Mintha tört forgatnának a szívemben.

A golyó megáll... De nem ott! Egy sóhajból tudom: NEM OTT!...

Egy páros számon áll meg!

Hát eljátszott! Eljátszott az uram... Ruletten.

Ez képtelenség! „Kié” is vagyok most? Az osztrák krupié „lapátol” be. Rámmosolyog, szélesen. Vagy úgy?! Nem az amerikai volt hát az első pályázó. Nézem: kemény, de amúgy kellemes arc. És mégis hibádzik róla egy vonás. Hűlt helye annak, amivel engem el lehetne nyerni...

Hirtelen csend lett. Johann Strauss is elhallgatott. Az uram feláll. Mondja, künn a gépkocsiban volna még egy „asset”-je. Meg is ismétli félreérthetetlenül az angol szót: „asset”! Szeretném magamnak lefordítani svédre, de a gondolatok összetorlódnak az agyamban. Ellenértékről lehet szó. A csekkfüzete volna vele a kocsiban?

És ki fog váltani engem! Számolják csak össze az urak a tartozásom! Mondja.

Azok hagyják elmenni?

De hisz itt vagyok én. Hát persze... Tűsznak... vagy zsákmánynak? Megkísérlem elképzelni, mi is történhet...

Az uram, ahogy kiment, nyitva hagyta az ajtót. Kívülről árad be a vadon ezer nesze. A hűs. A szúnyogok már úgy tűnik, elültek. A két férfi poharát emeli rám. Már nem iszom velük. Ha most menekülnék, a nyitott ajtón át?... S hová, merre a bush-ban? Nem, nem! Meg kell várnom az uramat! Hajtűmön igazítok. De amikor lábamat váltanám egymáson: bőr tapad bőrhöz. A nedvességtől. Észlelem, hogy a szék is csatakos alattam. Ha most felállok, el is árulom magam. Milyen visszás reakció. A nő, akit nem ismerek... Elfog a szégyen. Az uramra gondolok. Összpontosítok. S már tudom: ő ki fog menteni innen!

Ijesztő kezd lenni az egész történet, s félttem az uramat.

Fejemben számolom a vadásztörténeteket, melyeket tegnap ellőtt gyöngyjércékre. Kettő talált. Egy lövés ment mellé, de az duplán... s igen, két riasztó lövést adott le egy falka vadkutya közeledtén, ahogyan azok váratlanul megfordultak és felénk kezdtek somfordálni, mintha keríteni akarnának bennünket. Éppen egy félreeső palma tövénél falatoztunk. Tizenkét tölténnyel indultunk útnak... Biztosan tudom... De hát ő soha nem löne emberre. Sebezni sem sebezne meg senki emberfiát. Ebben is biztos vagyok.

A két férfi beszél halkán, de kivehetően. Az osztrák mintha azt mondaná, német akcentusával angolul: itt nincs min-

den rendjén. Mintha egy gépkocsi burrogná-berregne a közelben, de már az ajtóban áll az uram. Egy pokróccal letakart valami van a kezében. Mellém lép, ölembe ejti a pokrócot. A duplacsövű vadászpuskát pedig az aranyásók felé tartja. A hang parancsoló, de nem durva: *Kezeket az asztalra! Hands on the table!* Most biztosítja ki a fegyvert. A kattánás a csontvelőmíg ér, de nem sikoltok. Hangja a parancsolóból egy más, inkább közlési tónusba vált át. De nagyon határozott:

– A hölgyet!... vagy az életetek bánja! Akkor és ott, angolul: *The lady or your life!*

Futásnak eredtem! Már csak odakint csavaródom a pokrócba. Futok a beindított, berregő Toyotánk felé. Mielőtt a nyitott ajtón az utasoldalon, beszállnék, felnézek a szabadító ég Dél Keresztjére. Félig hátrálva, a fegyvert még a lakókocsi felé tartva, gyors léptekkel jön nyomomban az uram. Talán az aranyásók nem is akarnak semmiféle kockázatot, sem bonyodalmat...

Mi már úton is vagyunk a terepjárón. A kávécsészertartóban elől az iránytű. Csak kettesben bírja a motor. Nehéz a homok. Az uram még sorolja, mi minden van velünk a szükségéből. No és a ruhástáska a ruháiddal – mondja. A kis busman-tarisznya pedig a lábamnál – veszem át a leltározást. Ami emlékebe maradt az aranyásóknál, az az elejtett ruhám és a szegedi papucsom. Ott van künn a lakókocsi bejáratánál. Lerúgtam, mert futni mégsem akartam papucsban. A Kala-háriban...

A Delta felé tartunk. Ahhoz a klinikához, ahol holnap lennünk kéne... S nézem, minduntalan a visszapillantó tükröket, hogy üldözőbe vettek-e? Egy jó fél órája már, hogy hajtunk. Térdeim között a már biztosított fegyver.

– Te, ezek nem jönnek utánunk! – mondom csodálkozva... – Tudod mire gondolok? – kérdezem az uramat.

– Mire, Ragyogás?

– Arra, hogy én talán mégsem vagyok már olyan attraktív... Oly vonzó, tudod... Csak úgy elengedtek... És nem is követnek!

– Hallatlan! – mondja az uram.

VÁNYAI FEHÉR JÓZSEF

Mi közöm Balog Zsuzsához?

Hát nem ismered meg, Jóljárt Pista? A szerelmed voltam! Jó ötvenes, festett vöröshajú, szétivott arcú nő nézett rám értetlenül a borszegi Jerikó „bár” pultja mellől, fáradt szemével az arcomat fürkészsze.

Mint borjú az új kapura, bámultam rá, s bevallom, első pillantásra fogalmam sem volt, ki áll velem szemben. Délután öt óra felé járhatott az idő, a késdobáló megtelt, munkások és parasztok, tsz-nyugdíjasok és a tanári kar lezüllött igazgatóhelyettese sörözött és töményezett, ivott ülve és állva – ki-ki ízlése és strapabírása, piaközi állapota szerint. A rekedtes, szétdohányzott női hangra a felemelt korszok pillanatra megálltak a levegőben, a légy zümmögését is meg lehetett hallani. De csak fél percig tartott a szünet, aztán folyt tovább a rendíthetetlen alkoholizálás. A nyugalomból csak nehezen kimozdítható alkeszek máris elfelejtették, hogy a ráspolvos trilla, mint faszerszám a fába, vágott a krimó csöndjébe. A természetes alapzaj megint eluralta a becsületsüllyesztő áporodott levegőjét, mintegy helyreállt a világ rendje, a cselekvésképtelen lemondás kizárt bármiféle agressziót, még a csöndre intés sem jutott eszébe senkinek. Aki kiabál, feleslegesen ordítozik, majd elhallgat, úgysem bírja a végtelenségig.

– Nem emlékszel, Pista? Még jártunk is együtt!

Hirtelen elszégyelltem magam és irtózatossá zavarba jöttem, az ivásra megemelt kezek megint megmerevedtek, mint néma-

film szakadáskor. Mindenki minket nézett, de bevallom, az én fejemben nem oszlott a homály, nem jutott eszembe, ki lehet ez a bukszus. Ha ismertük is egymást valamikor, fiatalabb korunkban, sőt, mint mondja, még jártunk is együtt, nem tisztult a kép, nem tűnt fel ismerősnek a kék, kivágott blúzt és rózsaszín melegítőalsót viselő hölgy.

A közepesen ittas, akadozó nyelvű nő csalódottan fordult el tőlem, kosarába tette a megvásárolt üveg vermutot és hirtelen mozdulattal megitta a kimért konyakot, majd kissé bizonytalan járással, hátra sem nézve távozott.

– Tényleg nem jöttél rá, hogy Balog Zsuzsával beszélsz? – röhögött a pofámba Diviki Gyurka, akivel betértem a kocsmába. A művelődési ház politikai fórumán futottam össze régi iskolatársammal, s a szünetben átugrottunk egy „kávéra”. És hát, untuk is már a szónok közhelyeit, aki most tartott ott, hogy a Kárpát-medence a világ legcsodálatosabb helye, s a páratlan természeti adottságokat majd akkor aknázzhatjuk ki, ha pártja nyeri a választást, ő pedig miniszterelnök lehet.

Diviki Gyurka sört ivott, én tényleg feketét, mivel autót vezettem.

– Pedig halványan nekem is rémlik, hogy annak idején, igaz, rövid ideig, de tényleg hajtottatok együtt – nyelte le az első korty sört özönvíz előtti cimborám.

– Zsuzsára én is emlékszem, csak ezt a nőcit nem tudtam vele azonosítani, öregem! – vágtam vissza.

– Akkor a vele kapcsolatos legújabb sztoriról sem hallottál... Zsuzsát mindenki csak Cekkeres Lédinek csúfolja a faluban, mert régimódi kofaasszony módjára kosárral a karján jár bevásárolni és piáért. Ahogy szegény ura kiteszi a lábát otthonról, munkába megy vagy az anyját látogatja, a csajszi azonnal a kezébe kapja a szatyrot s a krimó felé veszi az irányt, beszerezni a gyomorba valót. Fűvel-fával csalja az urát, szerencsétlen ember mégis úgy tesz, mintha nem sejtene semmit. Illetve néha, mikor már nem bírja tovább, kitör belőle a parasztgyalázat, s olyankor elveri az asszonyt. Átlag kétévente egyszer csontját törí, s olyankor Zsuzsi begipszelve, a verés nyomait sminkkel eltüntetve ballag a kocsmá felé.

– Miért tűri a hülyéje, hogy bolondot csináljon belőle az asszony? – fújom meg a forró, keserű kávét.

– Miért? Mert szereti. Te csak tudod, hogy Zsú tulajdonképpen tényleg jó nő, aki mindig is megbolondította a férfiakat, s még mindig nem itta annyira totálra magát, hogy a bájait végleg elveszítse.

Gyurka mesélni kezdte a pletykát, ami a rövid belépő után inkább tűnt fel hihető sztorinak, mint szóbeszédnek. Csalados ember, lecsúszott vállalkozó járt Zsuzsához lerobbant Suzuki terepjáróval a szolgáltatást igénybe venni, aki hol fizetett érte, hol faluhelyen értékesnek számító ajándékot, rizses

Mánaposság – Toulouse-Lautrec alkotása

csokit, divatos bugyit, márkás piát adott cserébe. A fazonnak évei száma szerint már nyugdíjasnak kellett volna lennie, de a tébéjét évtizedek óta nem rendezte. A nőket szerette, s ott-hon kihűlt a családi fészek. A titkosnak szánt randevún az autót óvatosságból a sarkon állította le, ami fölösleges aggodalmaskodásnak bizonyult, hiszen a felszarvazott férjen kívül mindenki tudta, mi járatban van.

Aztán mégis bekövetkezett a baj, s kitört a balhé. A Viagrával felerősített Casanova szívinfarktust kapott aktus közben, s mit volt mit tenni, Zsé kihívta a mentőket. De későn, mert már csak a halál beálltát állapíthatták meg. A kicsapongó amazon pánikba esett, s a kérdezősködő mentőorvosnak és a kiérkező rendőröknek bevallotta, hogy Süle szex közben vesztette életét. Borszegen beindult a showbiznisz, hetekig, hónapokig mesélték egymásnak és elemezgették a tragikomikus esetet. Némelyek lehülyézték Zsét, amiért elárulta, hogy mit csinált Sülével. Dögész a piacon teli szájjal ordította: „*Én is így szeretnék meghalni, ez minden vágyam!*” Süle felesége egyedvűen vette tudomásul a fejleményeket, viszont a gyermekei, fia és lánya még a temetésre sem mentek el.

Ahogy Diviki Gyurka bizarr elbeszélését hallgattam, halványan derengeni kezdett valami, igen, én ismertem egy szőkésbarna kislányt, aki helyes pofikájával elbűvölte környezetét, a fiúk hegyeset pisiltek utána, a többi lány pedig irigyelte, amiért olyan szép. Én csak távolról imádtam őt, titokban lestem rá, de megszólítani nem mertem. Honnan, honnan nem, a fenyőbálon bátorságot merítettem és felkértem táncolni, Horváth Vilmos *Balaton nyár* című slágerére lejtettünk. „*Balaton nyár, elmúlt már, jaj, de rég volt, igaz se tán, balaton nyár*”... Fogalmam sincs, hogyan gyűjtöttem össze annyi erőt, hogy kimondjam a bűvös szót („szabad?”), mert borzasztóan gát-lásos gyerek voltam. Fülig pirultam és a tenyerem izzadt, ha rám nézett egy lány, s legszívesebben a föld alá bújtam volna szégyenemben. Miért alakult ez így? Utólag tudja a fene! Tetszeni akartam én is a csajoknak, valahogy kitűnni a többi srác közül, de nehezen találtam meg ehhez a megfelelő kifejezési formát.

A nyolcadikosok a nagyobbakat, a gimnazistákat és a szakmunkásképzősöket utánozták öltözködési stílusukkal. Én is hippi szerettem volna lenni, minek megfelelni igyekezve idegen anyagot, bőrt toldattam barna színű bársonynadrágom aljába, ahogy azt egy hosszú hajú huligántól láttam. A toldás nagyon hülyén festett, viszont eléggé feltűnt, ami alapvető követelmény volt. A fenyőbálla kiloptam nővérem klassz pulóverét a szekrényből, abban flangáltam, mint kezdő hippi – amikor kiderült a turpisság, anyám két sallerrel jutalmazta tettemet az ellenem panaszt tevő testvérem előtt.

Ha jól emlékszem, a Balaton nyár után az Archies *Sugar, sugar* című száma következett, amire már lehetett vagányabban sékeln, ahogy azt a bálba járó nagyoktól ellestük. Két karomat kitártam és le-föl mozgattam, a lábamat pedig térdben, ütemesen hajlítgattam, ami olyan külsőt kölcsönzött, mintha meglőtt varjú lennék, s szárnyverdesve próbálnék elrugaszkodni a földtől, de nem megy.

Közben fél szemmel Balog Zsuzsikára sandítottam, lestem a hatást, majd végignézttem a fal mellett ücsörgő kis hetedikes bigéken, akik majdnem elolvadtak a gyönyörúségtől. Ilyenkor úgy éreztem, hogy tényleg hasonlítok Daniel Olbrychskire, a lengyel színészre, akinek portréja ott lógott a moziterem főbejárata fölött.

– Na, hagyjuk a huligán mozgást, tessék rendesen táncolni! – álmódzásomból Sziijgyártó, a gyakorlati oktatás vezetője józanított ki egy közepes méretű tarkócsapással, amitől zúgni kezdett a fülem, s nem akarta abbahagyni. A technikatanár felelt a rendezvényeken a rendért, amely elvárásnak Sziijgyártó igyekezett maximálisan megfelelni, nem riadva vissza a pajeszhúzástól és a tréfásnak szánt, ugyanakkor igen fájdalmas fenékkerüasztól sem.

Ez a meggyötört néember volna az a helyes pofijú Zsuzsika, akivel én a Zsötemre lassúztam az iskolabálon? Hihetetlen, ép ésszel fel nem fogható, hogy a sors mit meg nem tesz az emberrel. Divikivel csak néztünk a furcsán elbillegő Zsé után, s nem akartunk hinni a szemünknek. Nem tudtuk elfogadni, hogy az élet így tönkretehet egy hajdan gyönyörű nőt, akiben egykor kedvére gyönyörködhetett bárki, s fizetnie sem kellett érte.

*A közepesen ittas, akadozó nyelvű nő
csalódottan fordult el tőlem, kosarába
tette a megvásárolt üveg vermutot...*

Ahogy a szabálytalanul elringó csípőt elnéztem, halvány derengés után mégis eszembe jutott a régi medencebál emléke, amelyen úgy összekaptunk, hogy hirtelen vége lett amúgy is rövid ideig tartó együttlétünknek. Május elsejére, a kötelező felvonulás elől elszökve, hazajöttem a kollégiumból, s estére találkozót beszélünk meg Zsuzsával a fürdőnél. A községi pártbizottság kultúrosa találta ki, hogy a fiatalságot vissza kellene csalogatni a faluba és a strandra is, mert a tinik már a szomszédba járnak szórakozni. A legkitartóbbakat végül az üldözte el a városi termálfürdőbe, hogy egy forró vasárnap délután minden kétséget kizáróan emberi ürülék úszott a borszegi strand vizének színén. A gyér számban úszkálók pánikszerűen hagyták el a nagymedencét, s a hír, futótűzként terjedve, egyik napról a másikra leszoktatta a jegyvásárlásról a törzsvendégeket is... Az állami intézményt már-már a bezárás veszélye fenyegette, amikor is a verescillagos ház tótumfaktumainak fejében megszületett a mentőötlet.

Különben nem érdekelt minket a pártbizottság, ügyet sem vetettünk rájuk, a kiszbe lasszóval fogták az utánpótlást. Politikával alig-alig foglalkoztunk, megváltoztathatatlanak tűnt a rendszer, a szovjet csapatok jelenléte örökkévalóságnak. Én csak vártam és vártam Zsuzsit a medence szélén, a rajtkövön ücsörögve, amelyről emberemlékezet óta nem startolt el senki, de nem jött. Elmúlt nyolc, kilenchez közeledett az idő, besötétedett. A Trisó zenekar belevágott a legújabb diszkósláger vérszegény utánzatába („*Egy ilyen lánynak a diszkóban a helye, ahol a fiúk tánra hívják*”), a falu bikái mozdulni látszottak a majomszigeten, a pislákoló neonfény varázslatosnak nem nevezhető ködbe burkolta az ugránczókat – Zs. sehol.

Aztán, úgy fél tíz körül, bevágtatott vagy négy-öt fiú kíséretében, köztük Jóna, a vezérhím – mi tagadás, kissé ideges lettem, de úgy tettem, mintha mi sem történt volna, arcizmom sem rezdült, csak ültem a rajtkövön, amelyen a hetes szám erőteljesen megkopott. Sőt, oda sem mentem szívem választottjához, hiszen fütyült rám, úgy csináltam, mintha észre sem vettem volna az új csoportot, pedig ez elég nehéz mutat-

ványnak ígérkezett, lévén tagjai meglehetősen feltűnő jelenségek, bőrnadrágaik átszűrva biztosítótűvel.

A mellékhelyiségnél, a pottyantós vécénél, amelynek falát belülről szurokkal kenték le, a buli vége felé mégis összefutottunk furcsa szerelmemmel, bár sok köszönet nem volt benne. Ennyi idő távolából arra már nem emlékszem, ki szólította meg először a másikat, mindenesetre ilyesféle párbeszéd cseng vissza a fülembé.

– Te, figyelj már, véletlenül nem mi randevúztunk itt este nyolckor?! Nem zavar, hogy három órája ácsorgok, míg te a füled botját sem mozgatod? – adtam a sértettet.

– Bocs, nem vettelek észre! – hazudott szemrebbenés nélkül.
– A főtéren összefutottam a haverokkal, s úgy elvertük az időt, hogy észre sem vettem, hány óra.

– Te szórakozol velem, teljesen hülyének nézel? Azt hittem, velem jársz, nem Jónával! Figyusz, ki kezdte ezt az egész kapcsolatot, nekem úgy hiányzott, mint hátamra egy púp!

– Jól van, ne akadj ki, holnap mindent elmagyarázok, hét előtt legyél a mozinál!

– Persze, szerinted most jöttem a hathúszassal?

S elviharzott a banda után.

Leforrázva álltam ott, mint akit palira vettek. Úgy kell nekem, totál naiv fickó vagyok, akit a csajok ott vágnak át, ahol akarnak. Majd marha leszok moziba menni, az egész falu ki-röhög, nem csak Zsú.

Ez a meggyötört néember volna az a helyes pofijú Zsuzsika, akivel én Zsötémre lassúztam az iskolabálon?

Vagy harcolnom kellene a nőért, ahogy sok fiú teszi? Borzegen nem ritka az ütésváltás a bál vagy a diszkó előtt lány miatt, ha a bicska már nem is kerül elő, mint a hatvanas években. Ha mégis küzdenék, Jónáék úgy szétvernék a pofámat, hogy anyám sem ismerne rám. Arról nem is beszélve, hogy gyáva vagyok. Meglehet, Zs. éppen most méri fel, hogy meddig mehet el nálam, másrészt megijedek-e a saját árnyékomtól.

Másnap, piros betűs ünnep lévén (május elseje utáni munkaszünet), délig hevertem az ágyban. Bár ekkor még nem úgy hívtuk, a kezdődő depresszió egyre jobban eluralkodott rajtam. (Anno ezt úgy mondtuk: rossz a kedvem). „Nem tollas a hátam, nem érzem magam madárnak! A kis ártatlan kimutatta a foga fehérjét, nem zárdaszűz ő, hanem bárcás kurva!” Ilyen és ehhez hasonló elméncségek jutottak eszembe, mígnem elérkezett a kora este. Mintha kicseréltek volna, mindenáron moziba akartam menni, minden bizonnyal a depi kezdődő mazochizmussal tetőzött nálam.

A mozihoz Zs. Majoros Erzsébettel, legjobb barátnőjével érkezett. Hiába, mindig kell egy csavar, nehogy már úgy érezzem, hogy mi háborítatlanul összetartozunk. Nem féltékenykedtem Tüszikére, sőt, rövid bőrszoknyája, Kleopátra-frizurája kifejezetten tetszett. Meglehet, ha vele kezdek, már előrébb tartottam volna.

A moziban az *Érett szőlőfürtök* című bolgár filmet adták – máig sem emlékszem, miről szólt. Rajtunk és a nyugdíjas jegyszédőn, Suhajdánén kívül, aki kiszolgált, barna köpenyt viselt, senki sem tartózkodott a nagyteremben. Suhajdáné százszor látott minden filmet, a szakmát csak keresetkiegészítésként

űzte, s leginkább pletykákat gyűjtött a mozilátogatók erotikus szokásairól, melyeket aztán a piacon terjesztett. A tévé elszipkázta a nézőket, bár a bolgár és endékás filmekre amúgy sem vett jegyet senki, legfeljebb az indiánosra (főszerepben Gojko Mitic), vagy súlyosabb kalandokra vágyó szerelmespárok, otthonról elűzött tinik menekültek ide.

Ahogy a vetítőbe léptünk, a főbejárat feletti sztárfotón Daniel Olbrychski mintha megigazította volna a bőrdzsekije gallérját, s nekem úgy tűnt, kacsintott is rám – vagy csak a szemem káprázott?

Zs. ült közepén, jobbról mellette Tüszike, balról én. Szívszerelmem nem éppen tartózkodó, szégyenlős lány módjára viselkedett, olyan rámenős volt, mint egy fiú, barátnője jelenlététől sem zavartatta magát. Vagy éppen neki akart imponálni, hogy ő milyen vagány bige? Mindenesetre azonnal lesmárolt, ahogy leültünk a lecsapható támlájú, iszonyatosan nyoszörgő faszékekre, s olyan helyeken kezdett matatni, ahol azelőtt még lánykéz nem járt, legalábbis rajtam nem. A híradó után kivontam magam öleléséből, mert félő volt, hogy idő előtt lehússát az örömforrás.

Aztán én sem fogtam vissza magam, egyik kezemmel átka-roltam a vállát, a másikkal a blúza alatt matattam, amit szó nélkül túrt. Gyakorlott, túlságosan is gyakorlott mozdulatokkal próbálgatott. „Vajon hányadik fiú lehetek az életében, hányad-szor csinálja ezt?” – fúrta az oldalamat a kíváncsiság, de igyekeztem magam nem átadni a féltékenységnak, hanem kiélvezni a percet. Közben Tüszike szenttelen arccal bámulta a filmvásznat, ahogy az *Érett szőlőfürtök* bárgyú történetecske képsora pergett.

És itt, itt a jelenben ez a szánandó, szerencsétlen ember, ez a kisiklott életű nő. Miért sodorta újra az utamba az Isten, mit akar velem megpróbálni, valami lecke ez? Kíméletlenül belém mart ez a kései találkozás, nem tudok, és nem is nagyon akarok vele mit kezdeni. Hülye helyzet, újból olyan szerencsétlennek érzem magam, mint határozatlan, tébláboló fiatal-ként, aki keresi, de nem találja a helyét.

Diviki ivott még egy borsodit, megcsapatta fél törkölyvel, ami kezdett idegesíteni, elvégre nem azért jöttünk át a művházból, hogy leittasodjon. Amíg ő a pultnál álldogált, nekem újból felrémlt az a tizenhét éves kamasz, már-már fiatal-ember, aki voltam, s aki érzelmi és testi kalandra vágyakozva egyre türelmetlenebbül csüngött ezen a csajon, aki akarta is őt, meg nem is, ott vágta át, ahol tudta, gyakran csalárd módon hitegetve. Vagy egyszerűen csak bontakozó női erejével kísérletezett rajtam, menten minden vele született gonoszságtól?

Emlékszem, egyszer a távolsági buszról leszédülve Zsébe és Tüszikébe, a két elválaszthatatlan barátnőbe botlottam. Éppen csak köszönni tudtam nekik, mert a két csaj felfelé tolakodott a járműre. Én le, ők fel.

Hová lesz a menés? – érdeklődtem bártortalanul és tettetett lekezeléssel, mert úgy tudtam, még jóban vagyunk.

Csak ide, Korhányba, vásárolni – trillázta Zs., s Tüszike kuncogott hozzá. Első hallásra elhittem, de útban hazafelé rájöttem, hogy már megint bevettam a cumit, átverték. Vásárolni, szombaton este? Az összes üzlet bezárva, hová menne a két süket tyúk? Hát persze, diszkózni!

Később hallottam, hogy kedvenc szórakozásuk lett hétvégén a közeli városok diszkóit járni, fiúkat csíptek fel és jól bepíáltak, megaludtak valahol – ha kellett, a híd alatt –, aztán

másnap, vasárnap hazabuszoztak vagy még inkább stoppoltak. Híres-hírhedtté vált a két macsek újdondász szokásával, a környékbeli fickók kezdték őket úgy emlegetni, mint akik pár feles whiskyért és doboz Marlboróért bármire hajlandók.

Fülembe jutott a pletyka, s ha nehezen is, de beláttam, nincs tovább. Ha nem akarok közröhej tárgyává válni, szakítanom kell, de azonnal. A végén búcsú nélkül váltunk el, ha voltunk egyáltalán együtt valaha, csak lekoptunk egymásról, mint folt a könnyű nyári ruháról.

Hosszú éveig úgy éreztem, nyoma sem maradt bennem Zsének, elfelejtettem, mint ahogy ő engem. Vagy mégsem egészen? A véletlen utamba sodorta megint, hogy keserű szá-

jal rágjam emlékeim. Mi közöm ehhez a számomra majd hogy nem ismeretlen, iszákos nőhöz, mit akar tőlem? Az ifjúság édes madara, immáron mint károgozó, vén varjú, ablakomra száll és figyelmeztet az idő múlására. Hogy közeleg a végső számadás ideje, s féltő, hogy nincs miről számot adnom. Tudom én azt intés nélkül is.

Vagy felelősséggel tartozom a múltért, én is tehetek arról, hogy olyanok lettünk, amilyenek? Nem tudom.

Mi közöm Balog Zsuzsához, aki egykor egyszerre melengette a szívemet és kínozza a lelkemet, most pedig a torkomat fojtogatja a furcsa, félresikerült szembesülés? Mi közöm hozzá?

Almássy Katinka

Papírbaba

Minap a Balaton egyik mélyebben fekvő öblét övező partszakaszon sétáltam.

Riadt szárcsák, bukó récék rebbentek, hattyúk a távolabbi nádasba húzódtak.

Kecskezett a tó.

Tarajos hullámai egy régfelejtett dalt dobtak a fülembe. Talán Kalliope, a költészet múzsája játszik velem, érzékszerveim csatornáin át ismétlődött a dal: „Papírbaba”.

A homályos és szelektív emlékezetből bukkant elő a kép. Diákkorom budapesti éveiben gyakran fölmentünk a Tabánt érintve, a Várban lévő meghitt bárba, az Old Firenzébe. A zongorán dr. Ilosvay Gusztáv belgyógyász orvos játszott (több gyermek édesapja) a dobos Lovass Feri ütötte. Guszti bácsi nappal gyógyította betegeit, varázslatos estéken megsérült embersorsokat, szerelmes fiatalokat (ha fájt a szerelem) vigasztalt játékaival.

Orvostanhallgató és bölcsész barátainak zsebpénzünkből egy-egy gin-tonicra telt, amit éjfélig szívószállal elszopogattunk. Összesimulva tangóztunk, és világmegváltó verseinkről a siker terveit szövögettük. Guszti bácsi sanzonokat játszott és énekelt nekünk és közönségének. Külön törzsasztalunk volt. A diákélet pénztelenségében összedobott fillérjeinkből a Tabánban Wandánál, a lengyel származású pincérnőnél zúzapörköltet sok szafttal és kenyérrel vacsoráztunk, hozzá jó, hideg csapvizet kértünk, amit Wanda hangos kacagással tett az asztalunkra.

– Mit te gondoltok? – kérdezte.

Vacsora után irány az Old Firenze. Beléptünk az ajtón, Guszti bácsi rázendített, a dalt billentyűzte felénk: „Egy röpke szó, csupán az élet, / amelyen mindannyian végigbaktatunk, / egy gombnyomás, mást nem is remélünk, / hisz' nincs egy lyukas vasunk / és szomjasak vagyunk.”

Engem különösen kedvelt. Rámnézett, vizsgált a tekintetével és elkezdte játszani *A tengert (La mer)* franciául is elénekelt. Az én számom csendült a zongorán. A zene parttalanul hullámozott, akár a tenger, szívemen csüngött a viharkosár. Talán egy ifjúkori szerelmére emlékeztettem, mikor rám nézett és nekem játszott. A zongora tetején minden este egy pohár hideg tej állt, Guszti bácsi ebből kortyolgatott. Megköszöntem a gyönyörű dalt, hangszerére könyököltem, fagatni kezdtem:

– Guszti bácsi, miért iszol tejet?

– Mert fáj. – A gyomrára tette a kezét.

A következő estén csak nekem zongorázott, csak nekem énekelt.

– Katinkának!

„Papírbabámat,
papírbabámat
nem adnám
semmi pénzéért
a nagyvilágnak.
Vonal a szája,
újság ruhája,
mert ő egy gyönyörű,
icike-picike
Papírlány”

Lovass Feri dobolt, mi tánra perdültünk.

A vizsgaidőszak mindnyájunkat tanulásra sarkallt. Az idő irgalom nélkül száguldott velünk. Következő vacsoránk során már Wanda sem kacagott. Rosszat sejtve rohantunk fel az Old Firenzébe. Guszti bácsi székén fekete lepel.

Nappal gyógyított, éjjel zongorázott, hogy eltarthassa népes családját.

Most életem alkonyán, parti sétáimon, ha zenélni kezd a tó, elmondok érte egy imát.

Karinthy Frigyes megtanul írni

Elárvult panoptikum

RÓNAY LÁSZLÓ
ROVATA

Ezt ugyan ritkán emlegetik, de szeret bírálatokat írni, s úgy érzi, akadnak maradandók. Szegény Sík Sándorba élete végéig sajtó sebet ütött, de máig meggyőződése, hogy a papköltők világa szűkebb, legalábbis evilági értelemben. Hogy aztán van-e és mi van odaát, amiről olyan szépen és emelkedetten írnak, az majd kiderül.

Majdnem elkésett a szerkesztőségi megbeszélésről. Nem mintha sajnálta volna, hogy ilyenkor hallgatnia kellett, ami nem volt ínyére. Társaságban figyelt, majd lecsapott valami értelmetlenségre – akadt ilyen nem is egyszer –, és attól fogva mindenki örömeire ő vitte a szót. A belpolitikai fejtegetések azonban hidegen hagyták. Inkább visszaidézte, milyen kellemesen töltötte az időt egy feltaláló kíséretében, aki az önműködő légyecsapó elméletét fejtegette.

Arra eszmélt, hogy mindenki őt nézi.

– Van itt egy verseskötet. Egy nagyon tehetséges fiatal szárnypróbája. – A főszerkesztő a torkát köszörülte. – Nagyon tehetséges – ismételte. – Arra gondoltam... gondoltunk... te segíthetnél neki felröppenni a líra magaslatára.

– Én? – Karinthy riadtan szemlélte a bőrkötéses kötetkét, mellyel a főszerkesztő nyomatékkal a levegőbe csapott. – Miért éppen én?

– Az a kívánság... izé, a kérés... hogy neves író méltassa. És, drága Fricikém, te ugyebár... – Megint krákogott. – Ugyebár az országos ismertség...

– Mutasd! – A főszerkesztő készségesen átnyújtotta a kötetet. Az író felnyitotta, lehorgonyzott a költő nevére: Kenderessy T. Miklós. Két s, y, nem lehet akárki.

– Még nem olvastam tőle semmit.

– Izé... mondtam, hogy egy tehetséges ifjú szárnypróbái. Most zörget a líra kapuján. – Mutatta is az íróasztalon, ahogy kopogtat.

Tovább lapozott. *A nagy vadászat*. Ez volt a költemény címe. Elolvasta első sorait: „Szarvas, róka, jaj lesz nektek! / Tányérunkban étek leszték.”

„Rókaleves vagy rókapörkölt.” Gonoszul mosolygott.

– Na látod! – A főszerkesztő reményt merített a mosolygásból. – Ugye tetszik?

– Nagyon – válaszolta az író, és komolyságot erőltetett arcára. Most már hangosan folytatta: „Kanál csörög, villa zörög, / Lakomázó agár hörög. / Illat úszik, jaj de jó! / Fel vadászok, halihó!”

A társaságon derű uralkodott el. Úgy is lehet mondani, jobbra-balra dőltek.

– Remek – mondta az író. – Van benne egy finom belső rímpár, csörög-zörög. – Nem tudta folytatni.

Szavait elnyomta a felcsattanó röhej. A főszerkesztő sürgősen berekesztette a megbeszélést. Karinthy is cihelődött. Úgy fogta a bőrkötéses könyvecskét, mint egy bombát, amely bármikor felrobbanhat.

– Fricikém, egy pillanatra!

Követte a főszerkesztőt. Rosszat sejtett. Az a fotelben helyezkedett el. Az író egy megviselt székre ült, jelezve, hogy kevés az ideje.

– Fricikém, drága Fricikém... Ugye, megírod?

– Ezt? Hiszen hallottad! Dilettáns!

– És ha én kérek?

– Miért olyan fontos neked?

A főszerkesztő ravaszul hunyorgott.

– Nem fontos, dehogyan fontos! Csak éreztem a tehetséget.

– Elvette a verseskönyvet, lapozni kezdett, aztán diadalmasan olvasni kezdett: „Vöröslük már az alkony pírja, / Rávilágít minden sírra.” – Hát nem gyönyörű?

Az író nem látszott különösebb elragadtatás.

– Nem írhatna róla valaki más?

– Nézd! Elmondom, mi a helyzet. Ez a fiú a belügyminiszter úr unokaöccse. A miniszter úr személyesen kérte, hogy írjunk róla, és azt is mondta, rád gondolt.

– Megírhatom a véleményemet?

Karinthy Frigyes

– Legyél elnéző. Tudod, milyen sokat köszönhetünk a miniszter úrnak. Próbáld kiemelni a pozitívumokat! Legjobb lesz, ha itt és most megírod. Aztán megbeszéljük. – Papírt tett elé s visszaadta a kötetet. – A miniszter úr támogatásával jelent meg. Akkor nem lehet rossz!

Az író nyögött egyet. Aztán nekifohászkodott és írni kezdett.

„Manapság ritka madár a költői szó. Ez a világ nem kedvez a szépségnek és az őszinteségnek. Elrejtőzünk »közhelyek mögé«...”

A főszerkesztő mögötte állt.

– Hová akarsz kilukadni a közhelyekkel?
– Elég sok a közhely ezekben a versekben. Versek? Egyáltalán versek ezek? – Gúnyos kacajt fűrt a mennyezetbe. – Versek? Gondolj a fiatal Kosztolányira! A szegény kisgyermek panaszaira! Azok versek voltak! De ezek...

– Csak nem akarod ezt írni?
– Hát mit írjak?
– Gondolj a miniszter úrra! Még sokat segíthet nekünk. Egy jó kritika az unokaöcscről, s már érezhetjük is támogató kezét.

– No és egy kis pénzmagot – vetette közbe az író.
– Azt is. de a támogató kéz...

Hiába erőltette a szemét. Nem látta azt a kezét.

– Húzd ki azt a mondatot a közhelyről. Írj valami pozitívabbat!

Karinthy kihúzta a mondatot. Maga elé bámult. Mintha hatalmas léggömb lett volna a feje helyén.

– Nem megy – nyögte végül.

– Várj, segíték! – A főszerkesztő lehunytt szemmel összpontosított, aztán sebesen írni kezdett: „*Ellentététől szabdalt világunkban ritka a hiteles szó. Kenderessi T. Miklós ilyen szavakat mond el nekünk első verseskötetében. Szívünkbe vágnak ezek a szavak.*...” – Itt megállt, lapozgatott, idézeteket keresett igazolásul. – Talán ez jó lesz – mondta, és hangosan idézett az Igaz szavakból: „*Legyen beszéded tiszta víz, / Ne legyen benne hazugság!*”

– Hisz nem is rímel! – Karinthyt nevetés fojtogatta.

– De szép. – A főszerkesztő kissé bizonytalanul mondta ezt. Önmaga megerősítéséül hozzátette: – És hiteles!

– Miért jó, ha a beszédünk tiszta víz?

– Áttetsző. Igen, egészen áttetsző.

– És ez jó?

– Ne köztöködj már. Ha tudsz jobbat, idézd azt!

Karinthy lapozgatott. Nem talált jobbat.

– De ne az én nevem szerepeljen a kritika írójaként – mondta rémülten az író.

– A miniszter úr kívánsága.

Azt akarta mondani, füttyül a miniszter úrra. De nem szólt, csak nagyot sóhajtott. A papír föllebbent, és méltósággal kiröppent az ablakon. Egy ideig bámultak utána, aztán felszabadultan nevetni kezdtek.

Karinthy Frigyes

Olvasó

lásd: olvasás, vö. természeti tünemények

Sajátságos, a természettudósok tanúsága szerint csak igen ritkán megfigyelhető jelenség, melynek okát a terápia sikertelenül keresi. Külalakja egészen olyan, mint az embereknek és a többi íróknak: táplálkozik és lélegzik. Tartózkodási helye bizonytalan. Állítólag és régi könyvek szerint, a negyvenes években még csapatostul szemlélhető volt az irodalmi életben. Két fő válfaját különböztetik meg az asztrológusok: a közönséges olvasót és az ún. nyájas olvasót; mindkét kifejezés ki- veszőben van.

Jellemző és kardinális tulajdonsága az a jelleg, melyből nevét is nyeri. A könyvek és tárcák és tudományos művek és versek írásának fordított (reciprok) műveletét végzi – ezt a különös jelenséget laikusoknak alig lehet megmagyarázni. Ez a sajátságos, korcs faj nem írja a verset és novellát, mint a normális ember, hanem a mások által már megírt verset, novellát kezébe veszi, és egy sajátságos, csak általa ismert kulcs, az ún. olvasás által annak tartalmát tudomásul veszi. Ez a sajátságos művelet, régi kutatások szerint, azelőtt nagyon közismert volt; sokak szerint még a normális emberek és a többi írók is ismerték. E tünemény magyarázata, úgy látszik, abban keresendő, hogy a novella vagy vers betűinek, amiket mi leírunk, van valami értelme vagy jelentősége, amit az olvasó fel tud fogni, és meg tud érteni. Erre mutat lexikonunk egy kiküldött tudósának leírása, aki személyesen látott egy példányt e ki- vesző fajtából, s működés közben is megfigyelte.

„Az olvasó – írja ez a tudósunk – külsőleg (mint említettük is) alig különböztethető meg a normális novella- vagy versírótól. Emberi ruhákban jár, nyugodt és határozott magatartása van.

Az a példány, amelyiket én szabadon láttam, szőke volt, és fiatalnak látszott. A kezébe kerülő novellás vagy verseskötetet megszagolta, de nem dobta el, és nem is tette bele a kosárba. Kést vett elő, és oldalt többször belemetszett a papírba. Az olvasó ezt a műveletet felvágásnak nevezi, e művelet által eléri, hogy a könyv lapjai szétváljanak, mert mániákus és különös terveikhez csak így válik alkalmassá a könyv.

Ezután maga elé tette a könyvet, és szeméit mereven rászégezte az egyik lapra. Behatóbb megfigyelés után kiderült, hogy fejét igen lassan balról jobbra mozgatja, és tekintetével követi ezt az irányt. Úgy látszik, a betűknek és egyéb jeleknek ránézve valami dekoratív jelentősége van; a fejmozgatás egyébiránt hasonlít ahhoz, amit írás közben szoktunk végezni. Bizonyos idő múlva megfogta a papírlap egyik szélét, és átfordította két ujjá közt a másik oldalra, fejét kissé felemelte, és a processzus újratekődött. Ezeket az érthetetlen mozgásokat egészen addig végezte, míg a könyv végére nem ért. Egészen nyugodtan viselkedett, az etetőt nem harapta meg. Hangja nem volt.”

Az olvasót nem szabad összetévesztenünk az ún. előfizetővel, melyhez látszatra gyakran hasonlít (lásd: mimikri). Állatkertünkben még nincsen belőle példány.

Részlet Karinthy Frigyes Együgyű lexikon című művéből.

DERZSY-BEN OND

Isten, amikor nevetett rám

Filmnovella

A naplemente pírja végigszitált a tájon. Felfordított cseberformájú hegy fölött felhők aprózódtak. A bányagödörből kikéklő tó széllegyintéstől rezsent, közepe kovácsolt ezüstként fénylett, zörgő nádas-övben fűrj csirikolt. Dombderékig kopaszodott erdő fakó, olvadékony csíkját megsűrítette a sötét. déli lankát nyíresek tagozták, elfénytelenedett sziklalaposokon árnyfoltok láncolódtak. Hunyadozó égaljra labdafellegek kuporodtak.

Pacsirta árnyéka kőként hullott végig a meghámlott mérlegház falán, a földön már a madár sebességével elsuhant. Kacsafarkú szender basszushúr bongó hangján cikázott a szulákvirágok között. Tank fordult a mezőn, cipőpertlire kötött strandpapucs lógott lövegtornyából.

(*Tapolca*) A Vörösmarty utca 21/A ház udvarában Lovászhevény helységtábláját festette egy klottgatyás, kiligatott atlétájú, bajuszos bácsi. Elkészült felírásokat facövekeken tette közszemlére: Lókút, Lovászberény, Lócs, Lórév, Lovászi, Lovászipatona, Lovas, Lóny.

(*Dóza utcán haladt a kamera.*) Borostyán cukrászdával áteltenben fekete fóliával letakart, szandálos férfitest mellett rendőr posztolt (a fénylő vizeletfolyásra vetítette árnyékát). (*A meghátrált kamera nagyobb teret nyitott, már nem csak a varjak hangja hallatszott, hanem az utcaöbölbe ültetett fákra rakott fészkeken is láthatók lettek.*)

A platános, juharos, gesztenyés szigetet kövezett út felezte. Egyik padon hajléktalan gubbasztott, el-elrántotta a fejét, mint a ló, amelyet meglepett, hogy az orrát fogják. Ősz, zilált fürtű, barázdás képű férfi mereven a lombok fölé mutatott, miközben válla felett eltekintett; pipaszárlábara csavarodott húgyfoltos nadrágja.

A 24-es számú sárga épület földszinti ablakában befőttesgumival lófarokba kötött hajú nő egy ronggyal körkörös mozdulatokat végzett. Üvegtisztogatás illúzióját keltette, míg nem kifelé hajolva egy gitáros srác után bámult.

(*A felvevő a nő fejében születő képet mutatta: remegtek az épületek, a járókelőnek körbeforgott az árnyéka, majd megakadt a járdaszegélyben, megnyúlt, s amikor a gyalogló befordult a sarkon, úgy pattant utána, akár a gumi.*)

Az állomásra befutó piros személy túlkölt. A forgalmista elvette a lámpaoszlopban tartott indítótárcsát, szemmel tartotta a lassító vonatot. Egyidőben a motorgarázsoktól két rendőr is elindult (otthagyták a negyven év körüli, piszkos sortba, elrongyolódott pólóba, teniszcipőbe öltözött, frottírköpeny kötődarabját hajpántnak használó férfit), és átvágtak a síneken. A megtermett, bajuszos állomásfőnök kilépett a forgalmi irodából, megtorpant, a rendőröket figyelte. Azok, amint észrevették, felé tartottak. Fel- és letülekedtek az utasok, a vonat zöld jelzést kapott. A rendőrök elérték a peront, megvárták, amíg kigördül a szerelvény, akkor szelték át a két vágánypárt.

– Régi motoros lehet a diliházban – mondta a testesebb rendőr a főnöknek.

– Mit keres itt?

– Néha kiengedik. Mint a többit. Aztán visszakerülnek. Ki-be. Ki-be. Sokáig nem húzzák.

– Február óta itt eszi a fene – kapcsolódott a beszélgetésbe a forgalmista.

RENDŐR: – Hát... Nem ugrál a sínek között, nem zaklat senkít. Csak szalad a vonatok után. Ekekék. Így hívják. Igazolvány igénylő adatlap volt nála. Kolléga érdeklődött a diszpécsernél – légynek sem árt. Személyijét rég kiküldhették; elfelejtette, vagy azt is elhagyta. Pedig eléggé összeszedett.

FŐNÖK: – Hol lakik?

– Egy romos házban a Bem apó utcában. Viskó inkább. Nagyanyjé volt, örökölte. Morzsányi nyugdíjat kap. Nem ugrálhat belőle. Vagy csak itt. Semmi okom elvinni.

A forgalmista elvette a lámpaoszlopban tartott indítótárcsát, szemmel tartotta a lassító vonatot.

A főnök bólintott, csaknem motyogva: – Az országot már kézre kerítették. Lakói a szemétre kerültek.

FORGALMISTA: – Ajaj!

– Lehet, hogy még nyugdíjazásom előtt az utastájékoztató táblán a feliratokat héberre cserélik. Pedig megvan vagy kétszáz éves.

RENDŐR: – Mindent nem tehetnek. – Biccentett.

– Megteszik. Látom. – Szemével kísérte a távolodó rendőröket. Maga elé: – Pusztító a megvetettek megvetése. – Az irodába tartott, nyomában a forgalmistával. (Jobbról MÁV mellényes zárfékező bukkant elő.)

A Szent György-hegy fölött esőhegy tornyosodott. Ekekék a víztornyótól keresztezte a síneket; a váltóállító toronynál csípőre tett kézzel az eget kémlelte. A fűtőház sarkában gunyaszott, nejlonlap alól leste a surrogó felhőszakadást. Állomást elhagyó vonatnak integetett, tócsákat került. A végpontnál megfordult, elporoszkált az áruforgalmi raktár előtt. A szolgálati épület mögött levette a festékesvödört a batyujáról, ivott a flakonból, azután a bugyorba tömkölte a nejlondarabot. A vödör tetején hagyta a motyóját. Trappolt a Keszthely felől érkező vonat mellett, vörös kendőt lógázott a mozdonyvezetőnek.

A reggeli tiszta időben a váltó fordítókorongját vizsgálgatta. A piros vonatnak a tolatásvezető zászlójával jelzett. Ekekék loholt a tarackos fűben, a váltókezelő odafordult, megbillentette a sisakját.

A peron végén ácsorgott, szemlélte a le- és felszállókat, néha tenyerét válla elé hajtva ujjait rebegette. Előrébb lépdelt, a mozdonyvezetőnek is lengetett, az előrebökött, és a forgalmista jelére indított. Ekekék éjjel egyedül álldogált a peronon; kigyulladtak a fények, a szignál után: Keszthely felől a negyedik vágányra személyvonat érkezik. A felvételi épülethez csörtetett, s amikor a két utas nyomában megjelent a kalauz, elgaloppozott a raktárpépület irányába.

Amikor egyik reggel a csapnál töltötte a vizet, az állomásfőnök megszólította:

– Furmányos alak vagy, komám. Engem nem versz át, annyi szent. Volt nálad valami igazolványféle, mert tudtad, mire számíthatsz. Ismered a dörgést.

– A váltókon túl érezni a talpfák olajszagát.

– Ne tereld a szót, nem bántani akarlak. Gyomorforgató, hogy egy rendőr kedve szerint zríkálhat. Tudjuk, miféleképp lesznek ezek. Néha ég a gyomrom. Ilyenkor egy falatot sem bírok lenyelni. – Hasas papírzacskót nyújtott át. – Vedd csak el. Mit csináljak vele? Eldobjam? – A zacskó kikerült a kezéből, sietve távolodott.

Délután takarítók kapaszkodtak az utolsó vagonba, az ülések alól kotorták elő a szemetet. Az egyik, amikor felnézett, Ekekékkal találkozott a pillantása. (Ekekéknek vällig ért a haja, szakálla jó ötcentisre nőtt.) Odaszólt a kollégájának: Megint bámul. A másik nem válaszolt, buzgón folytatták a munkát.

Hosszabb lett a haja, cipőfűzővel kötötte el. A fűtőháztól porzott: közeledett a vonat. A mozdony mellett nyargalt, végül lemaradt, kalimpált a várakozóknak. Egy idős pár felfigyelt rá, a férfi visszahőkölt, aztán ballagott az asszonya után. A hajnali személy munkásokat szállított. Az egyik, kissé már pityókás alak, felfedezte: Hohó, aranyapám! Ekekék két karal csápol. Gyere velünk, megtanítunk dolgozni! – tódította egy alacsony, savanyú képű figura. Fürgén járt Ekekék keze. Derékig levetkőzött pályamunkások serénykedtek. Ekekék a töltés csuszamos sarában elrohogott felettük, majd kiszártatva másik oldalon visszafelé kocogott.

Állt a levegő. Öles szakállat eresztett, haját aranyzsineg fogta össze. Váltókezelőrhely mögött kucorgott, vállai látszottak a lósókából, keleti oldalon számárbogáncs takarta. Megoldotta batyuját, előszedte a vizesflaskát és ivott. Kék kacsák táncolták körül, vörös légivadászok cikkanva váltottak magasságot. Horpadásban árnyék kuksolt. Görbedezett sínen egyensúlyozott. Néhol már töredezték a talpfák, a csonkavágány végén felkecmergett az ütközőbakra és rikkantott: Masszala Széél!

Gurítódombon ücsörgött. Az iparvágányok mezőjét ette a rozsda, a bakterháznak megroskadt az oldala, a kúszóváltó fel-futósínje belefűrődött a talajba. Pályatesten baktatott Tapolca felé. A váltóállító toronynál letért, a motorgarázsok előtt fürkészte az eget.

– Mi van ott? – kérdezte az állomásfőnök. Ő is felfelé meredt.

– Ilyenkor a legsötétebb, hamarosan megtejesedik.

– Fura, annyi szent. – Megvakarta a fejét. – Az emberek veszélyesek, komám, elme könnyedén elválasztja lelküktől. Irigyek és rosszindulatúak; ártnak, amikor baj nélkül megtehetik, mi? – Összehajtogatott vonalas füzetlapot húzott ki uniformisából. Amikor szétnyitotta, a gyerekrajz előterében angyszárnyas bálna tűnt elő, vízugarat lövellt, háttérben pipázó, nagycsizmás bácsi, mögötte kéményéből füstöt ere-

gető ház. Kerítésnél szoknyás, fejkendős asszonyság, lábfeje kifeszített póznakarjával volt párhuzamos. – Volt egy lányom. Odett. Anyja erőltette a nevét. Meglehetősen franciás. Rám maradt a rajza. – Ekekék orra alá dugta. – Nézd csak, mit írt rá! „Falu bálnája”. Mi a szösz ez? Te talán tudod.

– Rejtély. Rejtély az egész.

– Hát... Nem lettem okosabb. Mondjuk, van egy feleségem. Mert van, vagy volt, az ember nem tudja elkerülni. És egyszer csak úgy döntök, hogy istenesen valagba rúgom. Réges-rég rászolgált. Erre meggyűlöl, legszívesebben lekarmolná a képem. Na miért? Van értelme? Ha lelki kapocs volna – az asszonnyal, akármelyikkel –, nem fújna, mint a macska, higgadtan megpróbálná tisztázni. – Dagadó zsebébe markolt. – Tessék egy barack. Feje tetejére állítva olyan, mint azoknak a nőknek az ülepe, amiket Rembrandt festett.

– Csikóé.

A főnök vállat vont. – Kinek mi van az agyában. – Faképnél hagyta.

A nap fakó fényt terített a földre, az utat kesze árnyak öltötek. A szél tetézte erejét, hófoltok pettyegtek a mező szélét. Ekekék szimatolt, páracstak és földveríték szagát érezhette. Lába előtt a göröngy, mint a csiga húzta nyák, gyöngyházfény nyel csillogott. A köd utolsó hullámai göngyölödvé terültek szét. Szakadó hóesésben szétvetett tagokkal állt, amíg bedübbörgött a szerelvény.

(Apró zöld csillagocskák a bozotos kipattant levélrügyei.) Magas nő szökkent le a középső kocsiából, kézen fogott egy öt éves forma kislányt. Akkora távolságra cipelte Ekekékhez, hogy ne kelljen felemelnie a hangját.

– Ó Honorka. Látod, hogy megnőtt.

– Honorka.

– Még ugyanott lakunk. Jövő héten lesz a születésnapja.

– Születésnapja.

– Téged is várunk.

EKEKÉK: – Várunk. – A kislánynak kínálta a kezét. – Megnézzük... a vonatokat?

Honorka közelebb húzódott az anyjához.

ANYA: – Nem szeretné.

EKEKÉK: – ...szeretné. Legyenek erősek a nevetőizmaid. – Felélénkült. – Honorka! Honorka! Most indul! Most indul! – Inalt a gyors után.

Az anya és a kislány ültek a padon. Ekekék kőhajításnyira masírozott, s ahányszor Honorka odapillantott, felrebbent a keze. Honorka végül felpattant és bemenekült a váróba. Amikor elhelyezkedtek a kupéban, Ekekék odébbvágatott, papírszálzóval legezve szedte a lábát a vonat után.

Bodrosodott a szakálla. Az út teteje remegett a felszálló forróságtól. Kanyarszálon macska hevert, szaporán lélegzett, nyelvét öltögette. Egy molett nő emelni akarta, s amikor a test puhán elomlott a tenyerében, helyén hagyta. Ekekék lenézett rá.

– Nem tört el semmije. Bordakosara meg se roppant, szíve, szervei épek, nyakát, fejét nem érte a kerék. Nem tudjuk megmenteni, belső vérzése van.

– Meg sem állt. Fékezés nélkül átrobogott rajta.

– Idegei sem sérültek. Elszakadt benne egy ér, pedig nagyon rugalmas. Izületei is sértetlenek. Ha nem lenne ez a vérzés, a sokk után felállhatna, napokig levert volna, sántikálna, de rendbe jönne. Nem érez fájdalmat. Olyan, mintha fehér fény burkolná. Most nem megnyugtató. Kartonlapra ráhúzhatod, és azon elviheted.

– Képtelen vagyok.

– Igen. Hol vannak a jó döntések? A szívben születők?

A kalauz kisprintelt hozzá, kezébe nyomott egy jelvényekkel telítüzdelte tányérsapkát. – A vonatvezető küldi. Nézd meg, mi van rávarrva. „Mennyei Vasutas.” – Sapkával parolázott.

Piros vonat tolatott a kocsikhoz, Ekekék lépést tartott vele (Felsődörögése temetőjében a ravatalozó előtt pihen, ciripelés hallik, a jelenetet átítatja a teljes nyugalom); kijárónál ögylgett, szalutált az utasoknak (haja már piszkosfehér, a Lugos-tető kilátójában szárítkozik a szélben); A Tapolca táblát elhagyva bandukolt a töltésen (szürkületben kapaszkodik a vöröstói Kálvária-kápolnához, kis pont csupán; a barnagi Kálvárián hátulról veszi a felvevő, rövid iramodásnyira van a kápolnától, szűrt fény szórja; Veszprémfajszon a Kálváriadombra kaptat, a stáció festményeit magába foglaló kupolák kiragyognak a verőfényben (Ekekéket szemből mutatja a kamera; már egészen ősz, válláig érő haja szanaszét meredezik).

Az állomásfőnök (megsoványodva, bajusz nélkül) beérte a szolgálati épületnél.

– Tudtam, hogy nem hagysz cserben, komám. Bár fáj, hogy nem érdeklődtél. Mennyi ideig voltam távol, tudod-e?

– Kilenc hónapot és nyolc napot.

– Ó, jól van. Így már rendben. Tüdőből hiányzik egy darab, de bírom. Nyugdíjat még megélem. Valamennyit talán kapok. Nézd csak. – Szalvétába csomagolt szendvicset adott. – Már nem olyan az étvágyam, mint régen. A gyógyszerek miatt van.

Ekekék meghajlott, arca horpadt. (Alkony festett az oszlopokra.) Mustrálta a jövevényeket. Fiatal nő penderült a peronra, néhány lépést közelített felé.

– Apa! Én vagyok. Honorka. Barátom is itt van. Nézd, ott áll a lépcsőn. Integed neked. – Sípolt a kalauz. Felhágott a fiú mellé. – Kísérsz egy kicsit? – kiabálta. Ekekék szaporázott utána. – Eljöhetsz hozzám. – Ledobott egy papírt. – Rajta van a címem, telefonszámom. Hívj fel. Vagy írd meg, ha meglátogathatunk. – Kihajolva búcsút intett. Ekekéket a kocsis belső teréből, az ajtó ablakán láttatta a kamera. Felvette a cédlát, mosolygott, járt a karja, mint a motolla, szavakat formált: Masszala Széé! Szaladt még, azután kifulladásig állt. Megpördült és visszafelé ügetett.

Áruba bocsátom magam... vásznon

Félinterjú félórán a francia köztársasági elnök édesapjával, Sárközy Pállal

Nagyszalonta, 2016. április

– Jól olvastam a könyvében, hogy 1928. május 5-én...

– Igen, akkor születtem 5 kiló 2 dekás császármetszett kislánynak.

– Fiúnak...

– Nem, illetve igen. Mindenki kislányt várt végre, de hiába. Fiú lettem. Mi, Sárközyek csak fiút tudunk gyártani. Nekem is van három. A háború gyermeke voltam. Ráadásul bika aszcendens oroszlán...

– Választékos stílusban beszél és ír.

– Magyar vagyok, születtem és maradtam magyarnak. Nem felejtem el, hogy honnan származom.

– Szívében térkép van, olvastam valahol.

– Szolnok, Gödöllő, Budapest, Párizs és a többi város van az én vándortérképemen.

– Mi az első gondolata, ha kimondom: Magyarország?

– Az én nosztalgia-szigetem, Gerbeaud, Gundel, cigányok... Rákóczi Gimnázium, Árpád Gimnázium...

– Szolnok?

– Életem egy része 1936-ig. Kádár cukrászda, aminek ma Tünde a neve... Tüzes magyar borok. Tisza Szálló erkélye, ahol apám magasba emelve mutat fel az embereknek. Szalay Ferenc polgármester, Baranyó Sándor impresszionista festménye. Megveszem, ott lóg szobám falán... És... a temető: apám sírjánál könnyeket ejtek.

– Gödöllő?

– Gyermekkorom első börtöne a premontriek felügyelete alatt. Első versem édesanyámnak: „Nézlek, csak nézlek és tűzben ég az arcom, / A szerelem műzsái nyílnak ajkamon, / Te vagy az életem boldogság-virága, / Te vagy a világnak legszebb, legjobb mamája.”

Aztán a színészet. Molière. A fősvény főszerepét játszom...

– Apa szerepben?

– Nem voltam jó apa. És nem voltam tökéletes férj sem.

– Kivándorlás?

– Hontalanság.

– Száműzetés?

– Soha be nem forradó fájó seb. Születni sem könnyű, de a szervátültetés még nehezebb.

– Párizs?

– Mezőláb a Szajna-parton. 1948. december eleje. A diadalív melletti metróállomás lejáratú lépcsőjén rettegve vacogok új, választott hazámban. Piszkos és kiszolgáltatott voltam. Az emberek elfordultak tőlem. Ez az év gyermekkorom halála. Ugrás a mélyvízbe.

– Nosztalgia?

– Régi, már nem folytatható utazások, az elveszett gyermekkor. Kávézó Ibizán, egy jó rozé bor Egerben. 15 év őrlítő barangolás egy idegen városban, Párizsban...

– Menekülés?

– A holnapot nézem egyre határozottabban, hónom alatt a rajztáskámmal. Soha nem tapasztalt kísérlet volt. Egy nép-

vándorlás. Gyalog, kerékpáron, a szerencsésebbek autón araszoltak leírhatatlan kavalkádban, ahogy vitték magukkal a lovakat, teheneket, kecskéket...

- *Történelem?*
- Nekem a költészet helyettesíti, hogy túléljem.
- *Félelem?*
- A győztesektől való félelem. A határtól való félelem, a viszatéréstől való félelem. Orosz megszállás, tankok...
- *Ifjúság?*
- Jogfosztás. Megfosztottak az ifjúságotól, mint minden fiataalt.
- *Egy karéj kenyér?*
- Romokban heverő főváros, orosz tankok s az emberek egy karéj kenyérért összeverekednek...
- *Anyai-apai ház?*
- Kézcsók a szülőknél... A dadus, aki ágyamba bújik... Pontosság... A kenyér becsülete, a román fogságot is megjárt apám, Nagybócsai-Sárközy György szigora.
- *Bolsevikok?*
- Rettenet. Az egész család rettegte őket. A nőket úgy szóltatták le, mint a kutyákat... Szabadon, válogatás nélkül raboltak, erőszakoskodtak, gyilkoltak. Megszállásuk alatt és eszméik folyamánként: öngyilkosság, börtön, gyilkosságok. Menekültünk Ausztriába. Milyen jövőért?
- *Németek?*
- Gőg, lenézés. Minket mindenkor alsóbbrendű népeknek kezeltek.
- *Háborúink?*
- Keserű tangók. Egy előre, kettő hátra.
- *Noé bárkája?*
- Noé nélkül, de egy szándékkal, hogy Sztálin diktatúrájából kimeneküljünk. A megtorlás elől az újrakezdés reményében! Az elvesztett lelkeknek e seregében a nyomor, a félelem, a reménytelenség uralkodott.
- *A gyökerek elszakadása?*
- Amely megőrjíti az embereket. Mely csaknem felőrölt engem.
- *Honvágy?*
- Csaknem a halál. Mikor mindent elveszítesz és minden öröklődés hiábavaló.
- *1946?*

Sárközy Pál festménye

- Még egy önfeledt remény: visszatérni Pestre. Igazán kötnödni az élethez. Hogy életben maradhatsz! Hogy ember maradhatsz...

- *Az apa halála?*
- Brutális tudósítás: nincs tovább! 52 évesen befejezte földi útját. Úgy hagyta itt e világot, ahogyan élt: nagy magyarként... Egy mentőautó a bejáratnál. Sürögnek, futnak. Én is futok. A lépcsőn szinte már röptem. De már késő volt. A döbbenet minden arcra leolvasható volt... Szmokingba öltözve halt meg. A szolnoki temető családi kriptájába temették el.
- *Magyar kocsmá?*
- Egy borász azt jósolta, sikeres leszek. Azt életem alkonyán, sikerem csúcán sem felejtettem el.
- *Idegenlégió?*
- Belépőkártya Párizsba. Átverés, megalázás, koszos életem,

Magyar vagyok, születtem és maradtam magyarnak. Nem felejttem el, hogy honnan származom.

mikor az ég szakadt rám. Magyarként meghalni Franciaországért? Ez abszurdum! Drámai helyzet.

- *Luxusmenekült?*
- Pszichológiai értelemben. Igen, az voltam. Másfél évtizedig magyar voltam, nem vettem fel a francia állampolgárságot. Ezer apró munkát végezhettem, senki nem tiltott semmit, hogy kitörhessek a nyomorból. A száműzetés szerencsétlensége ellenére motivált voltam, hogy tanuljak, sikeres legyek, hogy bejárjam a világot.
- *Jean Cocteau?*
- Egy zseni. A lakásának felmérésén sokat kerestem.
- *Paprika?*
- Egy étterem Párizsban, ahol megesküdtem első feleségemmel.
- *Fircsu László?*
- Nála kezdtem a festészetet. Bohém, sármos, kiszámíthatatlan magyar menekült volt. Egyszer leszaladt egy doboz cigiért a sarokra, és egy hét múlva jött vissza.
- *Verse?*
- Szenvedélyem. A világ bennem volt és forrtam a vágtyól.
- *A legszebb pillanatot?*
- Amikor az ember a lépcsőn lépdel a szeretett nő ajtaja felé.
- *Szerelem fiatalon?*
- Mindennél erősebb szenvedély. Vannak a földön elátkozott szintek, legabszurdabb helyzetekkel: szétlőtt városok, marhavagonok tyúkokkal, éhséggel, mégis átragyog rajta valami különös érzés. A világitás-, fűtésnélküliségben az egymásra találó testek melege.
- *Egy tál étel?*
- Örök hálám azoknak, akik enni adtak, mikor éheztem, fáztam. Ekkor határoztam el, hogy festő leszek, ki elrugaszkodik a való világtól.
- *Menekülttábor?*
- Gyengéd szeretkezés egy hálósákban.
- *Marhaepe, festék, tinta?*
- Első festményeim alapjai, mikor egy zsebkendőre festek, majd mind többre és ebből átmenetileg megélek.

– *Pörkölt?*
 – Lehet, hogy nem olyan elegáns, mint a francia teasütemény, de mennyivel ízletesebb, táplálóbb!

– *Kutya?*
 – Ágyamba bújtatott nő.
 – *A lovakat lelövik, ugye?*

Még az apákat is. A múlt halott volt, a jövő pedig nem volt a miénk. Ez a filmcím visszaterel 1947 végéhez. Apám megkísérelte visszaperelni elkobzott vagyonát. A szomorúság elsötétítette tekintetét. A múlt halott volt, és a jövő nem volt a miénk... Apám melankóliája belőlem kigyógyíthatatlan.

– *Fiaim, ti csak énekeljete?*

– Mint őseim, én is csak fiúkat tudtam nemzeni. Idegen földön. Aztán eltakartam előlük az én anyanyelvemet, hogy a befogadó ország nyelvén énekeljenek, érvényesüljenek. Vándorcsalád lettünk. Szégyellem magam ezért, mert elhagytam az országomat. Bűnösnek érzem magam. Hóhérok elől menekültünk, s ha maradok, az én szenvedésem kinek segített volna?

– *Kettősség?*

– Nicolas fiam karácsony után született, éppen akkor, amikor Adéle haldoklott. Nagy reményeket láttam ebben a képben. És ez be is teljesedett.

– *1956?*

– Hazám dicsőséges és szörnyű napjai. A világ mennyit, de mennyit ígért a magyaroknak és milyen gyorsan elfelejtette, amit ígért. A felkelést a szabad világ megtapsolta, de a füle botját sem mozdította, hogy tegyen valamit értünk. Elfelejtette ígérte. Három francia barátomat Budapestre küldték, hogy a forradalomról és az ellenállásról tudósítsanak. Miköz-

Szabó Pap Edit

Miközben a Vénusz elvonul a Nap előtt

Ma újra kedd van.

128 év után újra elődbe állok –

fényedben megfürdöm

lángodnál melegszem

glóriád engem szépít

izzóvá te hevítéd testem.

Körülölelsz, részeddé válok

– percekre, pillanatra csak –

de tűnik öröknek a vágy, hozzád vonz, s elrettent

múlik az élet

elszakadni látszom

hogy újra visszatérjek.

Hány éj, míg újra rámtalálsz

Hány nap, míg újra fényben égek

Hány örökkévalóság, míg újra elédbe állok

árnyékom újra rádvetülhet

újra veled lenni látszom

kedd lesz ismét

S megáll az idő.

ben egy barikádon menekítették a sebesülteket, az egyik sorozatot kapott a hasába. Néhány nap múlva belehalt a sebesüléseibe. Huszonkilenc éves volt. A forradalom lehetővé tette, hogy édesanyám is kimeneküljön Magyarországról, s így újra láthassam őt. Ismét együtt volt a család, kiegészítve három fiammal.

– *Végül: még egyszer szerelem?*

– Bukás... Szerelem... Bukás. A bűvész, az idős bűvész mutatóványa, ami mindennél fontosabb. A szív a senki földjévé válik. Egyedül az emlékek simogatása ébresztheti föl az idős urat...

– *Újrakezdés?*

– Már nem kezdeném újra.

– *???????*

– Amikor az ember önmaga a felhő, nem látja, hogy beborul az ég... A munkámnak éltem, az mindenkor én voltam, éreztem, hogy élek. A munka olyan, mint a szerelem. Az erősebb elkergeti a gyengébbeket... A jó tündérek annak idején a bölcsőm felé hajoltak, ezért lehettem az, ami lettem, egy köztársasági elnök apja, festő, akire a világ kíváncsi. Persze tudom, ebből sok a fiamnak szóló siker...

Vakon hajóztam és megbízta a hajóban és a tengerben. A másnap izgatottsága és a pillanat félelme között éltem.

Nagyon boldog voltam fenn és boldogtalan lenni. Nem volt elég a meglelt boldogság sosem, kerestem a fényt a csillagok között. Finoman ismeretlen terepekre csúsztam át, elkaptam egy szép nő tekintetét, viszonztam mások mosolyát. Túláradt bennem az élet. Egy művész számára ez érdekes, érzéki palletta volt.

– *Az élet egy nagy tantárgy?*

– Narcisztikus voltam, és elhagytam a jeleket. Úgy tettem, mintha nem venném észre. A kellemes emlékek simogatása fontosabb volt mindennél. Mikor megszabadultam a naivitásomtól, magam körül apró téglákból védőfalat kezdtem építeni, hogy megóvjon a világ kegyetlen támadásaitól. Elfelejtettem, hogy semmilyen gránit, semmilyen beton nem áll ellen a kitörésben lévő vulkának. Egy köszívet akartam magamnak, de az a szív agyagból volt.

Hogy mit tanultam az élettől? A gyermekek fontosságát. Mindegyikük tudja, hogy nem született ezüstkanállal a szájában. Amit elértek, azt kőkemény akarataknak köszönhetik. Én, a boldog öregúr visszatérek önmagam ceruzájához és ecseteihez, és rajzba öntöm örömeimet, fájdalmaimat, képzelgéseimet.

– *Lepergő homokszemek?*

– Az idő hosszú ideig észrevétlenül múlik. Aztán megjelennek az első fájdalmak. Öregedni? Egy év egy óra számomra. Nem menekülök a gondolataimba, hogy elmeneküljek a korom elől. Ez olyan lelki folyamat, amely a lelkünkbe zárt vágyak szerint gyengébbé és zsarnokabbá tesz bennünket. Az idő az öreg majom, és a fájdalom az öreg tehén. Az élet jobban állt nekem, mint az öltönyeim. Most az öltönyeim öltöztetik a kedélyemet. Nem félek a haláltól, én jól éltem. Szeretnék dandy maradni, öreg harcos, aki úgy végzi, hogy gyalog megy ki a temetőbe, egy szép nő karján...

Az Intejú az Egy teljes élet könyvének és egy kiállítás élményeinek feldolgozásával készült Nagyszalontán, miközben Sárközy Pál személyesen kalauzolta látogatóit.

SZÍKI KÁROLY

LUKÁTS JÁNOS

Aldott bozótos

A móló bejáratától nyílegyenes sétány vezetett a Vig Matróz vendéglőig. Két oldalt nyárfák, középen díszburkolat, helyenként egy-egy pad tűnődött. Króni tétovázva állt meg a sétány közepén, előbb jobbra fordult, aztán bal felé tekintgetett, mint aki keres valamit. Az öblöt kereste, az öböl mélyén a tocsogót, szép félkörívben a bozótost, amely mindent eltakart. A sátorhelyet kereste, a tábortűz sötét maradékát, meg azt a keskeny partszakaszt, ahol bokáig ért a víz, iszapos volt és langyos, szemben pedig a Badacsony emelkedett, szögletesen, a közelítő végtelenben. De leginkább azt az ötven esztendő kereste, ami ráakódott a bozóra és az öbölre, a Balatonra meg az életükre. Ráakódott, aztán leszakadt róla, letépte, ami könnyen lebbenő volt, ott hagyta, amit el nem vihetett, ami a lélekbe markolt, az emlékek mélyére.

Életük első nyaralása volt – szülők nélkül, bandában. Öten, öt napig, cincogó zsebpénzzel, kölcsönsátorban. Kinézték ezt a kis világvégét, és egy ösvényen beóvatoskodtak. Öt napig eső volt, a kutya se nézett rájuk, az ördög se szólt hozzájuk. Egy kiadós iszapbirkózás után dideregve a sátorba bújtak és kártyázni kezdtek. Ettől melegük lett. Ennek ötven éve.

Króni a Badacsonytól kért segítséget, igen, ilyen szögben láttuk, így vetette az árnyékot felénk. Vagyis: itt kellett lennie az öbölnek. Az öböl nem volt sehol, csak az egyazon formára szabott számtalan kockakő. Króni zsebre dugta a kezét, fázott. Belülről fázott...

Aki a snapszliban bunkót kapott, állnia kellett egy kört. – Ne less a lapomba! – röfönt Miklós az ácsorgó Lajosra. – Inkább térdelj le! – javasolta Sanyi. – Előtted, soha! – pattant a válasz. – Jól van, akkor ülj le, és egy körön keresztül ne

*...a lányok jöttek és mentek,
egyiket sajnálták,
a másik távozásának örültek.*

vegyél levegőt! – ebben megegyeztek. Estére elállt az eső, de a fa (vagy inkább rőzse, gaz) csak füstölt, azt is csak egy darabig, amíg a gyújtósna használta, egyetlen újságlap el nem égett. Hidegen faragták a sütni hozott szalonnát, de jólesett az így is. Ittak rá hideg bort, egy üvegből valamennyien, megborzongtak tőle, de egyikük se vallotta be.

Már éppen nem voltak gyerekek, felnőttek sem, Sanyi és Króni már borotválkoztak (hetente kétszer), Lajosnak öt szál bajusz árválkodott az orra alján, Gábor és Miklós szőke volt, rajtuk szőr nem látszott. Életük első munkahelyét nyűtték, szinte büszkék voltak ezekre a büntetőtáborokra. Volt, aki felvételre készült, volt, aki semmire. Csak úgy...

Gábor beteghordó volt egy kórházban, de a nővérek közül is szívesen hordozta némelyiket. Miklós teherautót vezetett és boksolt, Króni könyvtárban pergette napjait, kicsit szégyellte magát, azt hitte: irigylik. Dédelgetve dugdosta ösztövé-

verskötetét. Sanyi megsúgta Króninak, hogy Tóth Árpádot szereti, esténként otthon verset olvas. Lajost megbuktatta a műhelyfőnök a szakmunkás-vizsgán: a fiú eltörte az esztergakést, a tengely pedig görbére sikerült.

Króni évek óta meg akarta keresni a bozótost, csak így emlegették, ha beszéltek róla. Legyintettek, mintha szégyelltek volna, mégis gyakran szóba került. Szidták, csepülték, de mintha a szeretet szavával tennék. Króni nem tudott róla, hogy egyikük is járt volna erre azóta. És most tessék, nem találja, lehet, hogy... hogy nem is itt volt? Mintha valahogy átszabták volna az emlékeiket, elegánsra fésülték volna a kócos múltjukat. Na, elég, Króni, keresd csak szépen azt az öblöt. Hattyú közeledett a parthoz, kettő, az egyik rá is kergett Krónira. Króni elfordult: – A mi öblünkben nem voltak hattyúk.

Aztán az igazság valahogy mégiscsak győzött! Dehogy az igazság, dehogy győzött! A véletlen, ami nincs, néha meg mintha mégis lenne. Ötven év alatt összekeverednek meg szétszóródnak a dolgok, sorsra, pechre, ki miként ítél önmagáról meg a többiekről. Van, aki mindig győztesnek mondja magát, más mindig vesztesnek. Aztán titokban véleményt cserélnek. Gábor hét év után lett orvos, már csak ő bízott saját magában. Króni nagyobb könyvtárban lett nagyobb könyvtáros. Sanyit rakétásnak vitték, egyszer még a kazah sztyeppéket is végiglovették vele, aztán megfenyegették: erről hallgasson. Hallgattott, vagyis egyenként mesélte el mindenkinek, és mindenkit megfenyegetett, hogy hallgasson. Lajos nem bírta sok mindent: az esztergakést, a műhelyfőnököt, az olajat a kezén, – egy alkalommal aztán nem jött vissza Bécsből. Nagy dolog volt ez, Lajos bűne, meg az övéké is, biztosan tudtak róla, csak hallgattak. Nem tudtak róla, de talán volt, aki tudott.

Ritmust ziháló sétahajó közeledett, aztán távolodott. Lámpafüzérek és zászlófüzérek lengedeztek rajta, a zene megreszkettette a levegőt. A fedélzeten mintha egyetlen százfejű és százkarú lény táncolt volna. A hajó mögött a hullámok alig várták, hogy elsimulhassanak.

Lányok vártak rájuk, ők vártak lányokra, a lányok jöttek és mentek, egyiket sajnálták, a másik távozásának örültek. Zsebi, Bogi, Skubi – így hívták akkor még a lányokat. Aztán elkezdtek megnősülni, az asszonyok pedig mintha széjjelrágatták volna a társaságot. Lajos Bécsből Kanadába hajózott, ahol favágó lett (Marha, ezért érdemes volt olyan messzire gyalogolni! – nevettek bosszankodva), aztán Los Angelesben ő lett a börtön szellőztetési mérnöke. Erre azért tettek Budapestben is valami harsány megegyezést.

A móló tövénél volt egy hordóforma borozó, Króni megkóstolta a választékot, de most is csak a volt-nincs bozótost kereste. Sőhajtott, a csapos lány (talán a Skubi vagy a Zsebi unokája) megkérdezte, mi bántja. Króni a fejével bólogatva válaszolt: – A baj az, hogy lassan lemegy a nap. – A Skubi lány persze nem értett semmit, Króni elindult a sétány vége felé, de már félúton megállt.

Sanyi egy évig jogot hallgatott, aztán egy évig közgazdaságot, aztán feleségül vette egy nagyember kislányát, a nagyember vezérképviselőt csinált Sanyiból. Három napig még irigyleték is Sanyit – a kislány miatt. Abban a fél évtizedben jó idők jártak: Gábor Afrikában gyógyított, Króni Európában tanított (igaz, a keleti felén), Sanyi Ázsiában vezérképviselőködött (vagy inkább: a Közel-Keleten). Lajos, ugye, „*levegőzött*” Amerikában. Alig találkoztak, egy-egy hencegő képeslap érkezett innen-onnan. Miklós pedig ki se dugta az orrát az országból, dolgozott egy zsarnoki kötőgépen, és milliomos lett. Sokszoros milliomos. Amikor a többiek hazajöttek a szélrózsa egyik-másik irányából, ajándékképpen egy-egy égszínkéék pótlót nyomott a kezükbe: – Tessék, egy bébiréklí! – ajánlotta. Króni nyíltan viselte egy darabig, Sanyi titokban, Gábor ki-dobta.

A szemerkélő, ötnapos esőben megegyeztek, hogy jövőre már jachtozni mennek, körbe a Balatont. Az ötödik napon előbújt a nap, de ez a nap rosszul végződött. A bozótos közepén, az ösvény bejáratánál megjelent egy rosszkéjú micisapkás, aki azt mondta, ez az öböl az ő birtoka, a kertje vége, és ha reggelig nem tűnnek el, rendőrrel jön vissza. Hallgattak, aztán egész éjjel azon röhögtek, hogy fogják reggel megugráltatni a micisapkást meg a fakabátot. Reggelre megint esett, összekapták a kölcsönsátrat, az ötből hárman belekoptek a tocsogóba, és eltűntek az ösvényen át. Hazafelé, a vonaton összevesztek, hetekig nem beszéltek egymással.

Egy öreg lődörgő peracet dobált a hattýúknak, a hattýúk károgtak az öregre, és további peracet követeltek. Az öreg visszakárogtott a rossz természetű, gyönyörű madarakra, de azért etette őket. Krónira is rároffent a hattýú, de annak beszélhetett.

– Mondja, öregem, ezt a sétányt mikor csinálták ide? – meghökkent az öreg a kérdésen, megroppantotta a peracet: – Száz éve... Króni a fejét rázta: – Annyi nem lehet, itt ötven éve...

– Ötven éve! – legyintett a lődörgő, és felhajította a morzsákat a levegőbe, a peracetörmelék szerterepült az alkonyatban: – Ötven éve, uram, tudja, mi volt itt? Egy öböl, iszap meg... bozótos – ez volt az öreg legfőbb érve, ujjá fenn maradt a levegőben. A hattýúk közben éheztek. – Ezt vártam! – rikkan-

tott Króni, szinte örömmel, aztán ellepegetett. A lődörgő a fejét csóválta.

A következő fél évtizedben rossz idők jártak, a történelem nagy rostája szétrázta a barátokat, egyik jobbra szavazott, a másik balra, kerülték egymást, olvadoztak a barátságok. Kiderült, nem olyan erős a... mi is? Aztán az is kiderült, hogy egyik-másik házasságon belül is működik a rosta, és válogat, szavaztak ők is erre-arra, csöndes és zajos szisszenések hangzottak fel, és ugyanannyi maradt kiszisszenetlenül. Lajos megüzente, csak akkor látogat haza, ha meggazdagodik, addig ne keressék. Sajnálták, nem keresték, néha emlegették a nevét. Miklós villát vett, nyaralót vett, parti háza a Balaton fölé hajolt, egész évben ha kétszer látta, egy-egy délutánra. A munka várta, a milliók, a pohár, az üveg, a hordó, mértéket vesztett. Azt hitte... ki tudja, mit hitt Miklós. Sanyi a Közel-Kelet után ekkor már a skandinávoknál vezérkedett, szidta a kormányzatot, amelyik kiküldte, és amelyik a mandátum végén visszahívta. Króni? Króni tűzbe lökte a szerény kötetet, aztán könyvtári tanácsos lett. Gáborért a betegek rajongtak, amikor aztán már lehetett, ugyanazok a betegek feljelentették, jogaik sérelmében. Gábor otthagya őket, felköltözött a Pilis hegyei közé, az Afrikában megkoplalt pénzen tizennégy szobás házat építtetett, amit részben maga húzott fel. A tizennégy szobából hármat laktak, meg egy volt még a vendégszoba. A folyosón sivatagi rózsakövek és fekete ébenfa faragások bámulták egymást. Gyermeük nem ért rá születni.

Króni a part vörhenyes köveire guggolt, tenyerét a vízbe mártotta, mintha méz folyna a Balatonban, számtalan kis nap-töredéket látott maga körül, az ujjai előtt, a tenyere mélyén. Múlt illata volt a víznek.

Utoljára Miklós temetésén voltak együtt négyen. Miklós nem vitte magával a millióit. Sanyi csak odajött és elment, nem beszéltek. Gábor elmeélező gyógyszert kezdett szedni, hogy megverje a lábszomszédját sakkban. Ötből háromszor megverte. Króni az első könyvéből vitt Sanyinak egy példányt. Sanyi mesélte, valahol elvesztette a Tóth Árpád-kötetet, Krónit pedig megkínálta egy doboz Kőbányai sörrel. Óvatosan szidták a távollevőket, a ki-hová-szavazásról nem esett szó. A bozótosról sem.

Ország László fotója

KISSLAKI LÁSZLÓ

Marhák a Dunán

Hajnalban Böbe néni gombászás közben csapdába lépett, és a vaskarom csúnya sebet ütött a bokáján. Az ura rögvest Mari nénihez rohant segítségért. Később kiderült, hogy az ápolás eltart pár napig. Pedig úgy volt, hogy férfiaknak való növényt szedünk a határban. Szurokfüvet, füzikét, pásztortáskát, meg hasonlót, amiről a pécsi hadapródiskolában sosem tanultunk. Oda tizenháromban, félárvaként kerültem, mint cögling, mert a papa hiába volt Ferenc Jóska után a legokosabb ember a Monarchiában, mégsem tudta megmenteni a mama életét. Biztos azért, mert mint katonaoorvos nem gyakorolhatott nőknél a kaszányában.

Végre Böbe néni tegnap már egyedül körbelábadozta az udvart, ezért mi is kimehettünk szétnézni a mezőn. Mari néni – aki egyébként a keresztanyám – ugyan mondta, felesleges ebben a kánikulában, de engedett, mert amúgy is célnát és Diana sósborszeszt akart venni a Leipziger boltjában. Meg nagyon is szívesen vette, hogy érdekel a fűvészkedés, és hogy én is szeretném megismerni azt a gyógyító erőt, amit az Úr az erdő-mező növényeibe rejtett. De engem most igazán a férfiaknak való gyógyital érdekelt, amit Mari néni aromaként kevert a pálinkába. Biztos nagyon finom lehet, mert néhány olyan matuzsálem is vette, akinek fiatal volt a felesége. Elhatároztam, hogy titokban én is lenyelek belőle egy kortyot. Persze nem várok tőle rögtön csodát; jól tudom, egy éjszaka alatt még nem nő fülig érő bajszom. De azért nagyot nézne Kalmár Anna a szomszédból, akinek már két kis halmocska nő a réklíje alatt. Egyszer láttam is mindkettőt, mikor tejért mentem hoz-

zájuk, s ő éppen fejt. Belebizsergett a fejbőröm a látványba, s csak úgy kalimpált a szívem az ismeretlen örömtől.

Később már megbántam, hogy erőltettem a rétkerülést. Már reggel, ahogy ettem a zsíros kenyeret a diófa alatt, a legyek már ott is ájuldoztak a hőségtől. A határban meg úgy rezgett a levegő, hogy tán csak a sas tudta volna leolvasni az órát a templomtoronyról. A kisült legelőn az éhes ridegmarhák kínjukban a fűcsonkot rágták, s felettük a kékségben felejtett felhő már nem tudta megnézni magát az utolsónak maradt tócsa tükrében, mert a korán kelő nap még azt is kiszívta magának. Víz még maradt ugyan a kenderáztatóban a békuláknak, de azt már rég szőnyeggel borította be az izzadó békalencse. Tényleg nagyon meleg volt. Visszafordultunk.

*A legények eget repesztő ordibálással,
ostordurrogatással szorították
a csordát a víz felé.*

Boltba menet keresztanyám biztatott, hogy csak szorgalmasan tanuljam a természet titkait, mert csak tudással tudom használni az erejét. A néni szeretett, s jó szóval, tettel istájpolt, meg aztán sajnált is, hogy már nincsenek szüleim.

Már hazafelé tartottunk, s nyalogattam a süvegucukrot, amit a boltos nyomott a kezembe, mikor a Templom térre értünk, ahol a kisbíró éppen egy sort vert a dobján, és elkántálta, hogy holnap csordaúsztatás lesz, s az emberek legyenek csónakkal, dereglyével a parton.

– Milyen úsztatás? – néztem kérdően keresztanyámra.

– Ilyet még nem láttál te gyerek. Izgalmas lesz! Mivel nálunk se út, se vasút, a környék összes marhája a csallóközi friss legelőre úszik át a Nagy-Dunán, hogy majd csak újfűre tegye meg visszafelé a veszélyes utat. Azért kell kísérni a csordát, hogy úszás közben kitartásra biztassák a teheneket, vagy éppen szarvát tartásuk, ha már-már elnyelné a jóságot a víz. A folyó közepén – ahol még a gőzhajó is teljes erővel, nagy füsttel küszködik a sodrás ellen –, doronggal támogatják a fáradt állatot, hogy el ne süllyedjen. De még így is minden évben viszi a víz a magáét.

Igaz, ezt már este mondta keresztanyám, mikor áthozta a szárított palástfüvet Ica néninek, aki fél éve a gyámom volt az urával. Karcsi bácsi az új apám, rokonom is, mert nagypapa őt is fiamnak szólította, mint ahogy apámat. Mára már Karcsi bácsi szíjjártó mester, apám meg karácsony óta hősi halott. Szegény papa se gondolta, hogy egy mozsáragyú éppen akkor köp halált a vöröskeresztes sátorra, mikor ő lábat amputált.

A katonai díszpompás temetés után jött le értem Karcsi bácsi Pécsre, és kivett a katonai alreálból.

Egyébként, gyámam híres volt a faluban. Igaz, azt még ő sem tudta, mikor jött az őszünk, a szíjas Jakab a vidékre, de

Pósa Zoltán

Az élet álom

Saját életemnek
Volnék álmodója?
Álom az álomban
Lenne földi létem?
Ős titkok tudója vagyok
Öreg táltos?
Akit híven követ
Hős vezére Álmos.
Vagy egyik életből
Másikba kerültem?
Amint fölédretem?
Túlvilági követ
Örök vándor lettem?
és van e VALÓSÁG
Csupa nagybetűvel?
Vagy csak halálomnak
Percét követően
Ébredtem életre?

a családi legenda szerint, annak vagy háromszáz éve, hogy Saint-Denis-ből az ottani céhmester ideküldte a legényét ridegmarhát kémlelni. Jakab, már az első héten sikerrel járt; beleszeretett a pákász csillagszemű lányába. Az esküvőt követő egész embert kívánó mézeshetek kifűjták a szerelmes legény fejéből a gazdája parancsát, hogy tudja meg, hogy készítik ki a magyarok a marhabőrt timsóval és faggyúval. Nem véletlenül volt a legjobb Európa-szerte, és azért is hívták magyar bőrnek. A francia céhmester is „hungrieur” néven vitte volna piacra. Az nem csökkenti az igazság értékét, hogy a tisztelendő úr, nem talált erre való utalást a plébánia irataiban.

Keresztanyám üldögélt még egy darabig a konyhában. Elmondta Ica néninek, mennyi palástfüvet tegyen a lavórba, ha az altestét áztatja. Aztán Karcsi bácsit győzködtte, hogy vigye magával másnap a csordakísérő ladikján a gyereket, hadd feledkezzen szegény árva. Véletlen ezt is hallottam a szobából, s legszívesebben átrohantam volna hozzá kezét csókolni érte. Gyámam csak hümmögött, de mikor Mari néni hozzátette, hogy nekem adja a rég elhalt kislány parafadugó mellényét, amit eddig ereklyeként őrzött, rábólintott.

Keresztanyám igazat mondott, hogy izgalmas lesz az úsztatás. Nagyon is az lett!

Tán egy cseppet, ha aludtam, de már hajnalban talpon voltam. Éppen a kútnál mosakodtam, mikor láttam, hogy Karcsi bácsi a halászsákba teszi az evezővillákat, s a kapu felé indul. Mikor mégis magához intett, nagyot dobbant a szívem az örömtől.

Ica néni még a nyakamba kanyarintotta a tarisznyát, benne a dugókból fűzött úszómellénnyel. Ő otthon maradt, mert

Elizabeth Barrett-Browning 43. portugál szonett

Hadd mondjam el, hogy' szeretlek, Barátom!
Szerelmem minden tájon általán,
Születésén innen, s túl a halálon
Is, hol eltűnik az idő s a tér.

Szeretlek szürke napokon, ha látom
Sürgő kezed, s gyertya gyér fényinél.
Szeretlek, mint ki lemond jutalmáról,
Bár harcban hullt vére jogaiér'.

Szeretlek azzal a tűzzel, ami még
Hajdanvolt gyermekkoromban égett,
Mít annyiszor hagytam kihunyni rég.

S mint szentekben hitem, nem ért véget,
Most mosolyom s könnyem tovább őrizzék,
Aztán az Úr, ha lobbant az élet!

Fordította: NÉMETH ISTVÁN

nőszemély nem lehetett a csónakban. De én megígértem Annának, vigyázok Bimbóra, hisz tejtestvérem volt borjúkorában, én is anyja tejét ittam, amikor itt nyaraltam.

Ahogy kiértünk a partra, csónakba ültünk, jó darabig vártuk a marhákat. Aztán nagy ricsajjal elkezdődött a serkentés, amit tán még a süket halak is hallottak a víz alatt. A legényeket repesztő ordibálással, ostordurrogatással szorították a csordát a víz felé. A rémült sereghajtók, nehogy rajtuk csattanjon az ostor, bőgve belenyomták az előttük tülekedőket a folyóba. Akkor már csak egy út volt: a túlpárt! Persze egy-két idősebb tehén, akik már párszor átúsztak a legelőre, már reggel óta tőgyig a vízben kóstolgatták a sodrás erejét.

Már úsztak a marhák, de még mindig izgultam, mert Bimbó mellettünk idegesen kapálta a vizet az anyja után. Már félúton voltunk, mire megnyugodtam, s csak néztem a hatalmas, vizet rugdaló csordát.

A tragédia hirtelen történt. A Vargáék öreg tehenét egy láthatatlan örvény megforgatta, s pillanat alatt víz alá húzta, s vitte is szegényt az alattomos ár.

Aggódtam, mert Bimbó is végső erejével küszködött, s néha már – átcapott felette a víz. Erre annyira megrémültem, hogy ész nélkül ráhajoltam a csónak peremére, s ahogy elkaptam a kicsi szarvát, ráordítottam, hogy kapálj az anyád! – Még jó, hogy mikor megbillent a csónak, a dugómellény drótja megakadt az evezővillában, s csak egy pillanatra nyalta nyakig a fejemet a víz.

Mikor visszaültem, akkor kaptam egy pofont Karcsi bácsitól; – pedig sose ütött meg. – De éreztem, hogy nagyon is jogosan. Ő értem felel, s nem tehénért.

Nem sokra rá, sikeresen átértünk a csordával, persze Bimbó is épségben.

Délutánra járt, mire visszatértünk a faluba.

Otthon Ica néni enni adott, s örömmel hallgatta Karcsi bácsi beszámolóját, hogy milyen bátran viselkedtem, s hogy Bimbó talán nekem köszönheti életét. – A pofont nem említette. Később sem.

Reggel, korán mentem tejért, mert ilyenkor volt Anna az istállóban. Éppen Bimbó nagymamáját fejte, mert ő már öreg tehén volt az úszáshoz. Már tudott a hőstetemről. Ezért jutalomból megengedte, hogy megsimogassam a réklíje alatt. Rég tudta, hogy titkos vágyam.

– Kicsi hősöm! – kócolt a hajamba. Erre lezuhantam a felelekből.

Ez a lány még gyerekeknek néz!

De hirtelen vér öntötte el Anna arcát, s megölelt.

A hajdani csordaúsztatás óta a lombok már vagy tucatszor cserélték a zöldruhát rozsdásra. A fáról, egy túlrett gesztenye koppant az asztalra. Felrezzentem.

– Min mosolyogsz? – kérdezte Anna.

– Éppen egy régi tehénúsztatás jutott eszembe. Lehet, hogy ennek köszönhetlek.

Ekkor Bandika loholt hozzánk a konyhából.

– Mari néne azt mesélte, hogy te már gyerekként egy tehenet mentettél ki a Dunából. Tényleg?

Mielőtt válaszoltam volna, Anna közbeszólt:

– Hagyd apád pihenni... Valahogy így lehetett, de az már rég volt.

A gyerek elégedetten visszatrápolt a konyhába. Mi még maradtunk.

VASVÁRI ZOLTÁN

Az ítélő Balatontól a Szélcsendig

Lányok, asszonyok a balatoni filmekben

Színésznők gyakran panaszkodnak, hogy a színpadi szerzők kevés jó szerepet írtak, írnak a számukra, a színpad a férfiak világa. A filmnél ez máshogy van. Jó, sok nézőt vonzó mozi elképzelhetetlen szép nők nélkül. Balatoni filmjeink is ezt bizonyítják. Szinte nincs olyan köztük, amelyben egy vagy több színésznő nem kapott főszerepet.

Háború előtti négy fontos balatoni filmünkben négy különböző karakterű, kiváló színésznő remekelt.

Az 1935-ös *Címzett ismeretlenben* a tragikusan fiatalon elhunyt Ágay Irén játszotta a női főszerepet. Huszonhárom évesen játszotta el a szerepe szerint négy-öt évvel fiatalabb árva leányt, a Balatonföldvárra került postáskisasszonyt, Terit. Hódító szerelmese Ráday Imre volt, további remek partnerei Kabos Gyula, a '30-as évek vígjátékainak elmaradhatatlan sztárja és Vaszary Piri. Ágay Irén a harmincas évek derűs, könnyed filmjeinek kedvelt ártatlan, fiatal hősnője volt. Legtöbb filmjében későbbi férje, Székely István rendezte. A házaspár 1938-ban Székely zsidó származása miatt az USA-ba emigrált.

1950-ben egy filmforgatáson Ágay Irén rosszul lett. Csak 38 éves volt, amikor meghalt. Ágay játékát tizennégy magyar filmje – köztük a remek *Lila akác* – és egy Amerikában forgatott alkotás őrzi.

Ugyancsak 1935-ben játssza el az Ágay Irénnel egy esztendőben, 1912-ben született Muráti Lili az *Elnökkisasszony* című szerepét. Muráti a háború előtti évek magyar filmjeinek egészen egyéni jelensége. Igazi nagy színésznő és bálvány volt, és nem csak a '30-as, '40-es évek Magyarországon, hanem Spanyolországban is, ahová közvetlenül a II. világháború után menekült. Sejtelmes hangjával, egyedi humorával elbűvölte a nézőket. Általában a határozott, kissé kacér, de nagyon is tudatos nő típusát alakította a filmvászonon, aki minden helyzetben feltalálja magát és mindent önállóan megold. Azért lett akkora sztár, mivel ebből a fajta temperamentumos színésznői karakterből ő volt lényegében az egyetlen a korabeli Magyarországon. Nem véletlen tehát, hogy a fordított „Meseautó történet”-ben ő volt a női főszereplő. De a film végére

Pálmai Anna, Kovács Patrícia és Kovács Adél a *Szélcsend* című filmben.

természetesen a férfi főszereplő – ki más, mint Jávor Pál – megszelídíti a Makrancos Kata-karakter (Várkonyi Zsuzsa) Muráti Lilit.

Az 1937-es *3:1 a szerelem javára* vérbeli zenés-táncos operett-vígjáték volt a kiváló operettprimadonna, Bársony Rózsi főszereplésével. Huszonnyolc évesen alakította a filmben a tűzrölpattant Müller Gretét. Egyik partnere a férje, Dénes Oszkár volt.

Karády Katalin a végzet asszonyaként, férfifaló vampként volt jelen a magyar filmekben. A látszólag egyszerű szerepskatulya mögül mégis összetettebb, bonyolultabb személyiségeket is képes volt megmutatni. Ilyen női karaktert formált meg az 1942-ben forgatott *Egy szív megállban* is, amely Balatonföldváron játszódott.

Az '50-es évektől készült balatoni filmjeinkben fantasztikus női sztárparádénak örvendhetünk.

...a *Szélcsend kamaradrámájában*
három nő viaskodott a Balatonnal,
az elemekkel és saját démonaikkal...

A *Liliumfiban* a főszereplő fiatal naiva Krencsey Marianne mellett Dajka Margit, Ruttkai Éva, Szemere Vera és Pártos Erzsik remek játékát élvezhettük. Az *Éjfélkor* női főszereplője Ruttkai Éva volt. *A Ház a sziklák alatt* két drámai hősnője Psota Irén és Bara Margit volt. *A Mici néni két életében* Kiss Manyi kirándul egy robogón Tihanyba Páger Antallal. Szabó István Balatonon (is) játszó filmjeiben (*Álmodozások kora*, *Szerelmesfilm*) kedvenc fiatal színésznőit láthattuk: Halász Jutkát, Esztergályos Cecíliát, Béres Ilonát. *A Szerelmes biciklisták* kedves, fiatal hősnője a tragikusan fiatalon elhunyt, nagyon tehetséges, összetéveszthetetlenül szép mély hangú Káldi Nóra, a *Harlekin és szerelmese* frissen érettségizett címszereplője a

Papp Andrea

Félpercesek

Barátnők

Már a középiskolában mindig együtt voltak. Érdekes módon a „nagybetűs” élet sem szakította el őket egymástól... Férjhez mentek, gyerekeik születtek, aztán unokák, volt, aki megözvegyült, a másik elvált, a harmadik meg külön élt a férjétől. A három grácia, ahogy szerették hívni egymást, ha nem is túl gyakran, de össze is jártak, mindig valamelyikük lakásán. Egy ilyen alkalommal csak az egyik barátnő jött el az éppen soros vendéglátóhoz.

– Bocs, hogy ilyen felfordulás van, de nem volt időm sem mire! Persze, ha Kati is jött volna, őt nem érdekelné, hogy rendtelenség van, ő sose tesz megjegyzést semmire.

Az ott lévő barátnő kissé csodálkozva és sértődötten így szólt:

– Miért, én talán szoktam?

Majd folytatta.

– Most is csak azt mondom, ha ez a sok csetresz neked örömet okoz, az nem baj, de nagyon sok giccses dolog van az

meghatóan fiatal Sáfár Anikó (magyar hangja Pap Éva volt). *A Nyár a hegyenben* Gyöngyössy Katalint és Várhegyi Terézt, *a Szévasz, Verában* az amatőr szereplő Neményi Máriát, *a Veréb és madárban* Piros Ildikót és a kitűnő táncos Medveczky Ilonát, *a Jó estét nyár, jó estét szerelemben* a csodálatos szépségű, férfibűvölő Tordai Terit, *A kenguruban* Vándor Évát és Tarján Györgyit láthattuk.

Több filmben amatőrök játszották a fiatal lány szerepeket: Fésüs Mária a *Veri az ördög a feleségétben*, amelyben Pásztor Erzsik alakította az anyját és Pécsi Ildikó a nagynénjét, és Szakács Zsuzsa Vetró Ritát, az elkényeztetett funkcionáriusleányt. *A Megáll az idő* Szukics Magdája Iván Anikó volt. *Az Apám beájulna* két tinilánya Gáspár Kata és Csösz Boglárka volt.

A rendszerváltozás után született balatoni filmjeink közül *Az utolsó nyárban* Igó Éva, Halász Judit és Csapó Virág, a *Zimmer Feriben* Pogány Judit, Kovács Vanda, Ozsda Erika, Nagy Natália, Gévai Réka, Gálfi Anikó és egy tündöklően szép kubai lány – ahogy a kisfiú főszereplő, Peti mondja: egy igazi jó nő –, Louranda Bird Abreu szerepeltek.

A *Szezonban* Szirtes Ági mellett olyan fiatal színésznők remekeltek, mint Rezes Judit, Hámori Gabriella és Kerekes Éva. *Az Állítsátok meg Terézanyut* sztárjai: Hámori Gabriella, Ónodi Eszter, Schell Judit, Major Melinda és Rezes Judit voltak.

A gyorsan felejtendő *Tibor vagyok, de hódítani akarokból* Gáspár Kata üdén romlatlan figurája marad meg, mellette Molnár Piroska és Gregor Bernadett alakítottak tehetségükhöz méltatlan szerepet.

A Márai-regényből forgatott *Eszter hagyatéka* 2008-ban újra női sztárparádéval szolgált: Töröcsik Mari mellett Nagy-Kálózy Eszter, Udvaros Dorottya és Hámori Eszter kiváló játékát élvezhettük.

Utolsó filmünkben, a *Szélcsend kamaradrámájában* három nő viaskodott a Balatonnal, az elemekkel és saját démonaikkal: Kovács Adél, Pálmai Anna és Kovács Patrícia.

előszobában, ja és egy nagymamához már nem nagyon illik az a fémvázás kanapé a nappaliban, és az a rengeteg ruha a szekrényedben, amiket nem is hordasz, na, ez aztán tényleg pazarlás!...

Bók

Mióta nyugdíjasok voltak, szinte minden hétvégén elutaztak valahová. Legutóbb egy szép, alföldi kisvárosba. Megnézték a csodálatosan helyreállított görög katolikus templomot, elmentek a múzeumba, sétáltak a parkban, majd egy kedves kis cukrászdában fagyaltoztak. A férfi választott először, az eladó-lányka nagyon udvariasan megkérdezte:

– Tetszik rá csokiöntetet kérni?

A férfi, köszönte, nem kért. A lány ekkor az asszonyhoz fordult:

– És te?

Egy francia költemény magyar triptichonja

Pierre Emmanuel: Delacroix Jákobja

Kerék Imre: Delacroix Jákobja

A magasságért versenyt vívó fenyők alatt
Egymásba fonódva birkóznak, gyökerek közt.
Jákob rúgást fizetve vissza öleli át az angyalt
S feszíti szét a karját. A női combra
Térdével nehezül; lábát megveti; szája
Már-már a meztelen mell bimbájához ér.
Asszonyt teperne így le. Pillantás és zihálás
Együtt siklik alá a sötét öl felé.
Hátra vetül az angyal a rohamtól
és megnyílik. Egyetlen nehéz rózsa a teste.
Jákobnak hirtelen térdhajlatába markol
És combját visszarántja csípejére.
Mégméréndő hatalmát e hímnek: önmagában
Füleli, ki dacol vele; habzsol szeme
Édes gyönyört, rendíthetlent. Arca
Semleges: szerelem oly távoli üt ki rajta.

De orcáját odatapasztja ellenfele fejéhez.

ILLYÉS GYULA fordítása

Parafrázis Pierre Emmanuel versére

A csúcokért vívó fenyőszálak alatt birkóznak
egymással, a gyökerek közt. Jákob rúgást viszonzva
öleli át őt, szétfeszítve a karját. Térdével súlyosul
a női combra; megveti lábát;
szája csaknem a meztelen mell
bimbájához tapad. Akárha asszonyt gyúrna maga alá így.
Pillantás és lihegés együtt siklik az ében ölhöz. Az angyal
hátra hőkölve nyúlik el a rohamtól, s öle megnyílik. Teste
egyetlen súlyos rózsa. Jákobnak váratlanul térdhajlatát
markolja meg és combját csípejére visszarántja erővel.
Latolja e hím roppant energiáját:

belül magában méregeti, ki
áll neki ellent: szeme édes gyönyört szomjazik, kiolthatat-
lant. Arca közönyös még,
de valami szerelemtől távoli késztetés
önti el lassan egész valóját.

S arcát ellenfelének fejéhez hajtja végül.

Pierre Emmanuel: Delacroix

Mennyért pörlekedő fenyők lombja alatt
a gyökereknél küzdenek ők egybegabalyodva.
A hőkent Jákob karolja az angyalt, ám szabadul
az ölelésből amaz. Mintha csak asszonyi combhoz,
nyomja erősen a térdét, megveti lábát, szája pedig
majdnem eléri az angyali, meztelen mellet.
Ezzel is győzne, akárha a nőkön. Szikrázik szeme,
fújtat a szája, egészen az ágyék háromszögű árnyára
lővell. Hátrál az angyal a nem várt viszonzástól,
s enged. Egész testében egyetlen súlyos rózsa már.
Majd megragadja Jákobnak térdhajlatát,
és a faránál fogva meg húzná csípejéhez,
hogy mérhesse, micsoda férfiú lehet is, ki ellenállt.
Hallja a zihálót, nézi moccsatlan szelídséggel.
Tekintete nemtelen, hisz messzi innen még a szerelem,

mikor egymáson tartják éppen összekocant koponyáik.

NÉMETH ISTVÁN PÉTER fordítása

Jákob küzdelme az angyallal – Eugène Delacroix festménye

Íróavatás

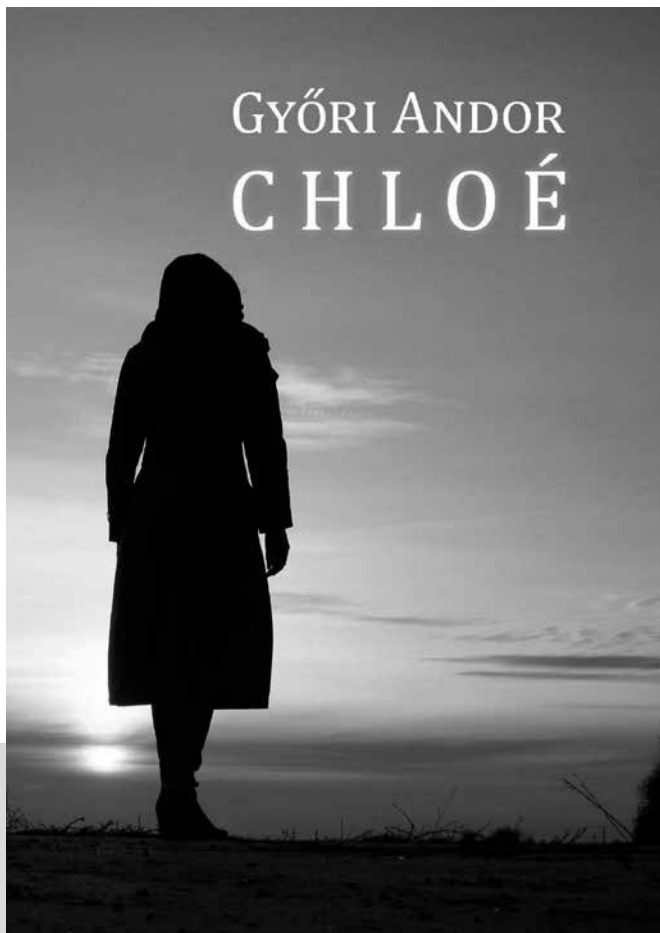
Olvasólámpa

KÖNYVEKRŐL, ÍRÓKRŐL

Győri Andor: Chloé

Szép szellemi pillanat és ajándék, ha az ember író fedez föl. Jó egy esztendővel ezelőtt ez történt velem, velünk. Kéziratban olvastam egy kisregényt, és az első pillanatban éreztem, éreztük, hogy valódi író írta. Pedig nem nevezhető már ifjú embernek, s az irodalmi életben sem mozgott eleddig. Ráadásul tény, hogy sikeres műszaki és közgazdasági pályát tudhat a háta mögött, és korábban a fél világot bejárta, mint külkereskedelmi szakember. Túl a nyugdíj határán azonban kisregényt írt Győri Andor, méghozzá lendületes, jól szerkesztett, arányos prózát.

A Chloé olvasmányos, fordulatos kisregény. Dialógusai, környezetleírásai, nyelvezete és stílusa tehetségéről árulkodnak. Figyelmet érdemel az ajánló szöveg egy részlete is: „Milyen az, ha egy kisgyerek nem gügyögve kezd el beszélni, hanem kívárja, amíg arra mondatokban is képes? Milyen az, ha valaki évtizedeken át gyűjti az érzéseit, benyomásait az emberekről, és csak idősebb korában határozza el magát, hogy ezeket le is írja?” Nos, nem tudom a választ. Azt viszont biztosan állítom, hogy Győri Andor jól tette, hogy elénk tárta e kései művét. És nem megkéské! Talán éppen jó időben, hiszen élettapasztalatai, megélt gazdag élete most kellett, hogy meghozzák az eredményt.

Egyes szám első személyben megírt műve Németországban játszódik. Andy, a történet fő alakjának két, illetve majdnem három szerelmi kapcsolatát meséli el. Vannak ebben titkok, lélektani belső utak. Utak, amelyek sokáig jó irányba vezetnek, aztán a címszereplő Chloé sorsát tragikusan befolyásolják. Utak, melyekről sokszor nehéz megállapítanunk, hogy helyes vagy végzetes irányba viszik az embert. (Ezt a titokzatosságot erősíti a szép fedélfotó is, amelyen egy női alak az alkonnyal szemben, egy sík, kissé kopár tájon áll.) És tanulságos a könyv mottója is, melyben Rousseau-t idézi a szerző: „Kerüld azokat, akik a természet megmagyarázásának ürügyén vigasztalan tanokat szórnak az emberi szívekbe...” Különösen találó ez a mondat akkor, amikor a mű világában Chloé éppen egy, ma oly divatos és módfelett káros tévtannak lesz az áldozata. (Az éppen folyó agárdi per, a szerencsétlen kisgyermek halála eléggé borzolja idegeinket mostanában. Chloé pusztulása is hasonló okok következménye.) Pedig a címszereplő értelmes, intelligens, sikeres tanárnő egy fejlett civilizációban, Európa szerencsésebbnek mondott részében. De hát azt is tudjuk, hogy az Írás szerint egyre inkább ki vagyunk és ki leszünk szolgáltatva a hamis tévtanítóknak, a szélhámosoknak, a sátáni erőknél. A kisregényben Andy, a maga materialista világának köszönhetően úgy, ahogy ellenáll, és csak egy borzasztó álomban válik áldozattá. Ám új kedvese, Helga a történet végén így oltalmazza: „Nem tudom, hol jártál álmodban, de soha többé ne menj el oda...”

Andy tehát megmenekül. Az olvasóban azonban ott motoszkál a gondolat: vajon az anyagelvűség elég-e ahhoz, hogy megvédjük magunkat a műben is bemutatott ordas eszméktől. Arra is gondolhatunk, hogy az ilyen erővel szemben csak az igaz hit pajzsa lehet a valódi véderő. Chloé példája, „fényevése” mindenesetre intő jel. Győri Andor érdeme, hogy erre a korjelenségre a széppróza eszközeivel hívja föl figyelmünket. Nem kioktatón, nem a felsőbbrendűség köntösében. Sokkal inkább jó ízléssel, visszafogottan.

Közben bepillantást nyerünk egy német kisváros, egy könyvtár vagy a még a tragédia előtti időben egy szép, észak-európai utazás miliójébe. Íróilag jól megoldott részletek ezek is. Győri Andor ért ahhoz, hogy hangulatot teremtsen, ahhoz, hogy általa beleéljük magunkat egy finn tájélménybe épp úgy, amint egy éttermi vacsora vagy egy intellektuális beszélgetés világába. A szerelem, a szexualitás ábrázolása is ízléses, gyakran csak egy-egy jól eltalált szó vagy mondat jelzi a történetet. A kapcsolat végét így írja le: „Amikor új nézeteire gondoltam, két egymást kezdetben erősen átfedő kör képe jelent meg előttem, melyek lassan kiúsznak egymásból, majd különböző irányokban, egymástól egyre távolodva lebegnek tovább.”

Akik kedvelik az olvasmányos, mély érzelmekben és gondolatokban gazdag irodalmat, bizonyára élvezettel olvassák Győri Andor kisregényét.

BAKONYI ISTVÁN

Győri Andor: Chloé, Hungarovox Kiadó, 2016

Full helyzetben a fíling

Szóról szóra

KURTA MISKA ROVATA

Pol? Pul? Pall? Full...

Pullman, buldog, pol(beat), pol(-isz)... Palld le a ruhám!
Fuj.

Iszik vagy isszák?

Nem pol, ful! – pláne nem rendőrség (a polisban).

Tudja a rosseb.

Hogy melyik jelent valamit.

Nem az ő nyelvükön. A miénken.

„*Ful(l) helyzetben van...*” ez meg az. 2012. Mindszent hava 7-én az *Aznapi Újság*ban a 8 órai hírek úgy kezdődik, hogy Kapcsoljuk Szuzukit, de nem maradnak el a hírek, utána jönnek. És a helyszíni bemondó már mondja is, hogy ityeg a fityeg Tokióban, Japánban, a Suzuki pályáján, amelyen nagyban keringenek-kergetőznek a nagyvilág nagykutyaínak kiskocsijai a Forma 1 nevezetű játékban. És be nem áll a szájuk *Aznapi Újság*éknak. Mindenről van szó ottan, csak arról nem, ami itt megszokott. Ami miatt bekapcsoljuk őket.

Kenyeret és cirkuszjátékot.

A cirkusz már megvan,

kenyér alig.

Ki-kapcs. Kapcs-ki.

Ammen.

Ott, a Janicsár Rádióban (a továbbiakban JR1 – Jéeregy.)
(...égy.)

Kenyeret és cirkuszjátékot.

A cirkusz már megvan, kenyér alig.

A Suzuki megfizette? Vagy csak sima benyálás?

Ne csudáld! Ahol minden eladó.

Aznapi Újság? Lassan harmadfél évtizede. Minden aznap reggel. A nemzetiek műsora. Amit igyekezett elhallgattatni – lejjebb csavarni – az a bizonyos pecsovics vonal.

Pá, aranyom, pá!

Elvitte a...

Kánya.

Nevű: kicsoda?!

Full helyzetben a fíling... Ebben a fílingban... (-ben.)

Miben?

Benne, nyakig.

Mert neki olyan fílingje (-ja) van. (Ja, ja!)

Mije?

Tudja a rosseb! Az a fekete fene.

Hogy a bakonyiak *Pannon-fílingjét* ne feledjük – a pitába.

S. (Ts.) (Cs.)

...Benne az érzésben, hangulatban.

Az övében.

Az ő hangulatában hogy a csudába ne!

– Fáj a fílinged?

Úje – mondotta volt ilyenkor a fiunk háromévesen, mert először az óvodában hallotta ezt a szót. (Ami eredetileg h-val mondanó, de neki ez is annyit tett, amint ama h-talan.) Nálunk, odahaza, később is ritkásan.

– Hallod, ha abba a fílingbe beledurrantasz!

Bele; csak ne facsarja túlzottan az orrod.

...Ha Pol-Pot ezt tudta volna!

Full fíling ez a helyzet, hallod, Kurta!

Curta, cúrta, ejh, te curta!

Hogy a Miskát ne is emlegessük.

Palljon téged hanyatt a bergengóc öreganyád!

Inkább, mint ezek.

Élen avagy sehol. Telis, de teli.

Anélkül; úgy mit érne az egész? Pionírjai e full fílingnek.

Ja, úgy legyen.

...Most nézem, haha! A pall jelentése a világhálós topszótár szerint az angolban igeként (to pall) ellaposodik, unalmassá válik, amúgy a 98-ból még pl. koporsólepel, lepel, szemfödél, takaró... Hogy a németben meg köpönyeget érjen. Miközben minálunk, például a székelyeknél üt, ver, porol, ütögetve egyenget, döngöl, tilol.

Szemfödelet nekik!

A fogára vigyázz!

– Pallják a komát, pallják!

Hogy a kettőt valahogy összehozzuk (ánglusát a magunkéval): ha így halad, lepedőben viszik el. Akkor lesz csak fullon a fíling!

Kac, kac.

– Nem inkább a spiccre (spiccen tartózkodásra, spiccre törésre, spiccen a spiccre) tetszik utalni?

Ha mi azt tudnók...

Búvópatak

Polgári, kulturális és társadalmi
havilap – www.buvopatak.hu

Alapító, főszerkesztő: CSERNÁK ÁRPÁD

Tervezőszerkesztő: CSERNÁK BÁLINT

Főmunkatárs: FARKAS JUDIT

Olvassószervező: Tamásné Horváth Katalin

Munkatársak: Gera Katalin,

Németh István, †Papp Árpád, Sarusi Mihály

Nyomdai munkák: Pethő Kft, Kaposvár, Dombóvári út 1.

Felelős vezető: Pethő László

Sokszorosítás ideje: 2016. július – Sokszorosítás sorszáma: 7/2016.

E-mail: posta@buvopatak.hu

Postafiók: 7401 Kaposvár, Pf. 353.

ISSN 1588-9335

Kiadja: BÚVÓPATAK ALAPÍTVÁNY

Kaposvár, Somssich P. u. 11–13. I/12.

A kiadásért felelős: Csernák Árpád

A Búvópatak Alapítvány számlaszáma:

10918001-00000012-93920004 UniCredit Bank Hungary Zrt.

Csernák Bálint fotója

Újra az újságárusoknál a Búvópatak

A *Búvópatak* az egész országban – Budapesten és a megyeszékhelyeken – kapható az újságárusoknál. A lap éves előfizetési díja 5 000 Ft. Megrendelhető az impresszumban olvasható elérhetőségeink valamelyikén.

TÁMOGATÓNK

Nemzeti
Együttműködési
Alap

